

Notat vedr. Team Danmarks forlængede ungdomsuddannelsesforløb

Tidligere undersøgelser

Rasmus K. Storm

Idrættens Analyseinstitut
August 2008

Danish Institute for Sports Studies

**IDRÆTTENS
ANALYSEINSTITUT**

Idrættens Analyseinstitut
Kanonbådsvej 12A
1437 København K
Tlf.: +45 3266 1030
Fax: +45 3266 1039
E-mail: idan@idan.dk
www.idan.dk

Indhold

INDHOLD	2
INDLEDNING OG BAGGRUND.....	3
SUPERELITEN 1995.....	4
TIDSFORBRUG.....	4
SUBELITEN (ÅR 2000)	6
IGANGVÆRENDE UDDANNELSE.....	6
<i>Afsluttede uddannelser</i>	8
TIDSFORBRUG.....	10
KONTRAKTSPILLERUNDERSØGELSEN (2002)	14
UDANNELSEMÆSSIG SITUATION	14
FORSKELLE MELLEM IDRÆTSGRENENE.....	15
<i>Afbrudte uddannelsesforløb</i>	16
TIDSFORBRUG.....	17
KPMG-UNDERSØGELSEN	20
FORLÆNGEDE FORLØB	20
<i>Forbedringer</i>	22
<i>Tidsforbrug</i>	25
ELITEKARRIERE PÅ SPIL (2004)	28
UDDANNELSE	28
FORDELING AF TID	33
HÅNDBOLDØKONOMI.DK (2006)	35
<i>Professionaliserings udtryk</i>	35
<i>Alder ved underskrivelse af den første kontrakt</i>	35
PROFESSIONALISERINGENS KONSEKVENSER.....	36
FORLÆNGEDE FORLØB	37
EVALUERING AF TEAM DANMARKS STØTTEKONCEPT (2008)	38
SAMMENFATNING.....	41
LITTERATUR.....	42

Indledning og baggrund

Dette notat er skrevet som baggrund til EVA og Idans evaluering af de forlængede ungdomsuddannelses tilbud i Team Danmark-regi. Notatet er skrevet, så det kan vedlægges som selvstændigt bilag til evalueringsrapporten.

Notatet gennemgår de undersøgelser, der på forskellige måder direkte eller indirekte berører Team Danmarks tilbud om forlængede ungdomsuddannelsesforløb. I nogle tilfælde er der foretaget særudtræk i datasættet for de undersøgelser, hvor det rent teknisk har været muligt. I andre tilfælde er de pågældende analyser kun gennemgået i kortere form, da disses resultater kun i begrænset udstrækning har vist sig relevante for evalueringsarbejdet. Disponeringen af gennemgangen i notatets kapitler afspejler dette længdemæssigt.

Generelt tilstræbes det med udgangspunkt i de foreliggende undersøgelser at tegne et billede af udviklingen i dansk eliteidræt med henblik på at vurdere, hvilke eventuelle konsekvenser det har for udøverne og dermed tilbuddene om forlængede ungdomsuddannelsesforløb. På denne baggrund gennemgås undersøgelsesernes vigtigste resultater, der har relevans for evalueringens fokus.

Grafer og tabeller anvendt i notatet bygger på de pågældende undersøgelses data eller er helt eller delvist gengivet direkte fra de pågældende undersøgelsesrapporter.

Sidst i notatet sammenfattes analyserne, og der opstilles nogle overordnede konklusioner og perspektiver, der kan indgå i den nærmere tilrettelæggelse af evalueringen samt i selve evalueringsrapporten.

Supereliten 1995

Undersøgelsen 'Undersøgelse af danske eliteidrætsudøveres idrætslige og sociale vilkår' (Hansen, 1995), i dette notat benævnt 'Supereliteundersøgelsen fra 1995', indeholder analyser af topeliteudøveres vilkår baseret på besvarelser fra 201 udøvere fra 33 idrætsgrene.

Undersøgelsen konkluderer overordnet, at udøverne har det godt i social og samfundsmæssig forstand. Dette betyder imidlertid ikke - ifølge undersøgelsen - at udøverne har optimale betingelser for at dyrke eliteidræt.

Dette kommer til udtryk ved, at det mest udtalte ønske er at få forbedret mulighederne for at kombinere idræt med job hhv. uddannelse. Undersøgelsen konkluderer samtidig, at dette ønske ikke er et udtryk for, at udøverne klarer sig dårligt jobmæssigt eller i uddannelsessystemet.

Det er snarere et udtryk for, at udøverne ønsker at prioritere idrætten højere mens tid er uden at blive ringere stillet efter endt elitekarriere.

Konkret tager 1/3 (28 procent) af supereliteudøverne, der er i gang med en uddannelse, en gymnasieuddannelse eller HF. Det fremgår ikke af undersøgelsen, hvor mange af udøverne, der har afsluttet en gymnasial uddannelse. Det fremgår heller ikke af undersøgelsen, hvor mange af udøverne, der benytter eller har benyttet sig af det forlængede tilbud, men det er nærliggende at formode, at når der generelt blandt undersøgelsens respondenter er et ønske om få forbedrede muligheder for at kombinere job/uddannelse med idrætten, så må det også gælde udøvere, der benytter eller har benyttet sig af det forlængede forløb.

Undersøgelsen nævner herunder et enkelt eksempel på en studerende, der tager et forlænget forløb, og som angiver, at de mange mellemtimer på uddannelsen er et problem.

Derudover giver undersøgelsen ikke noget billede af fordele og ulemper ved de forlængede ungdomsuddannelsesforløb eller af udøvernes eventuelle ønsker til forbedringer.

Tidsforbrug

Tidsmæssigt set giver undersøgelsen indtryk af, at eliteudøverne bruger ganske meget tid på træning og konkurrence samt job/uddannelse, og endeligt at dette tidsforbrug er stigende. En stigning i tidsforbruget til træning kan herunder tages som årsag til, at udøverne ønsker mere fleksible muligheder for at kombinere uddannelse og/eller job med eliteidrætskarrieren

Set under ét fremgår det af undersøgelsen, at den gennemsnitlige eliteudøver i 1995 brugte 27,5 timer på træning inklusiv transport i konkurrencesæsonen. For den yngste aldersgruppe i undersøgelsen - 16-22-årige, der er de udøvere i undersøgelsen, som er i gang med eller nyligt har afsluttet en ungdomsuddannelse - er træningsmængden en anelse mindre: 24,5 timer inklusiv transport.

Hvad angår deltagelse i konkurrencer, viser supereliteundersøgelsen, at de 16–22-årige på undersøgelsestidspunktet brugte 31 dage på at deltage i internationale konkurrencer og 17 dage på konkurrencer på national niveau. I alt brugte de 16-22-årige eliteudøvere altså 48 dage om året på at konkurrere.

Selvom dette virker som mange dage, er udøverne ifølge undersøgelsen ikke nødvendigvis af den opfattelse, at det er tilstrækkeligt. Det kan således nævnes, at de 16-22-årige for 69 procents vedkommende mener, at de bedste i verden enten konkurrerer meget mere eller lidt mere end dem selv. Skal udøverne op på absolut international standard, skal der altså konkurreres mere.

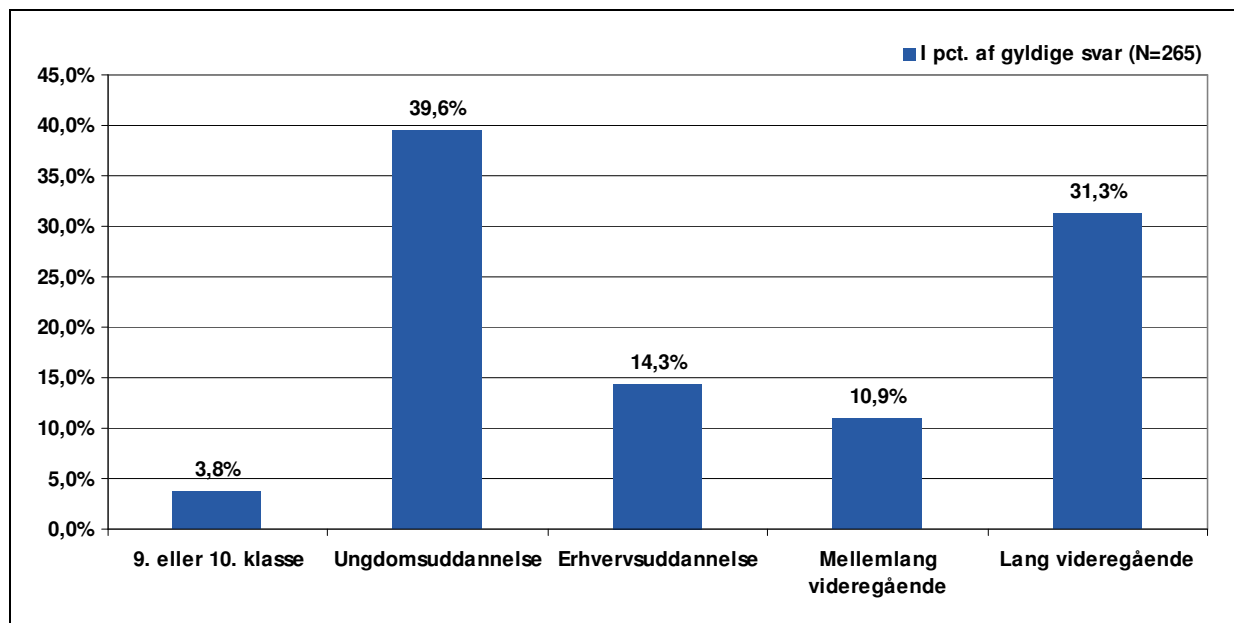
Subeliten (år 2000)

Undersøgelsen af subelitens vilkår fra 2000, 'Den danske subelites vilkår år 2000 - Undersøgelse af danske subeliteidrætsudøveres sociale og idrætslige vilkår' (Nielsen, Nielsen og Storm, 2000), indeholder analyser af danske eliteidrætsudøveres vilkår på niveauet lige under de allerbedste. Undersøgelsen omfatter data indhentet gennem besvarelser fra 554 udøvere suppleret med en række kvalitative interview med trænere, sportslige ledere samt udøvere fra udvalgte idrætsgrene.

Undersøgelsen peger generelt på, at udøverne er bedre uddannede end normalbefolkningen i samme aldersgrupper. Dette harmonerer med, at udøverne i supereliteundersøgelsen ifølge denne klarer sig godt uddannelsesmæssigt.

Igangværende uddannelse

Af figuren nedenfor fremgår det, hvilken uddannelse subeliteudøverne, der på undersøgelsestidspunktet var under uddannelse, var i gang med at tage.

Figur 1: Hvilken uddannelse var subeliteudøverne under uddannelse i gang med?

Til "Ungdomsuddannelse" henregnes i undersøgelsen uddannelser taget på gymnasier og HF, handelsskoler, tekniske skoler, og dermed eksempelvis uddannelserne studentereksamen, 1-årig HH, HHX, HTX o.lign. "Erhvervsuddannelse" dækker i undersøgelsen over uddannelser, hvor en del af uddannelsen foregår i praktik (læreplads) hos en arbejdsgiver. Til gruppen "Mellemlang videregående uddannelse" henregnes udøvere, der er i gang med en videregående uddannelse, og som er normeret til maksimalt 3½ år. "Lang videregående uddannelse" dækker følgelig over uddannelser, der er normeret til mindst 4 år.

Der blev på uddannelsesområdet konstateret en signifikant forskel i undersøgelsen i forhold til køn. Der er således en større andel af kvinder, som tager en ungdomsuddannelse end en erhvervsuddannelse, hvis man sammenligner med mændene.

Sammenligner man subeliteudøverne under uddannelse med befolkningen som helhed fremkommer desuden interessante tal.

For det første i forhold til forholdet mellem antallet, der tager en gymnasial ungdomsuddannelse versus en erhvervsuddannelse. En større andel af subeliten var på undersøgelsestidspunktet i gang med at tage en ungdomsuddannelse i forhold til befolkningen som helhed, hvor der faktisk i gennemsnit var flere, som på tidspunktet tog en erhvervsuddannelse end gennemsnittet af subeliten.

Dette forstærkes endda yderligere af, at andelen af mænd i subeliten er større end i befolkningen som helhed, idet normalbefolkningens mænd i højere grad end kvinderne tager en erhvervsuddannelse. Tallene skal læses med forbehold, da tallene fra befolkningen dækker over alle 15-69-årige, som på undersøgelsestidspunktet var i gang med at tage en uddannelse, hvorimod subeliten i forhold til disse to uddannelser var relativt unge.

Alligevel er forskellen så stor, at der kan fæstes lid til resultatet. De samme overvejelser gør sig gældende i forhold til forskellen mellem antallet af udøvere, der er indskrevet på mellemlang videregående versus lang videregående uddannelse. Her er der også markante forskelle, idet en langt større andel af subeliten tog en lang videregående (næsten 3 ud af 4 udøvere), mens det omvendte var tilfældet for befolkningen.

	Ungdomsuddannelse	Erhvervsuddannelse	N
Befolkningen, 1998	45,1%	54,9%	223.178
Subeliten	74%	26%	148

Tabel 1: Igangværende ungdomsuddannelser og erhvervsuddannelser, fordelt efter befolkningen og subeliten. Kilde: Undervisningsministeriet, Tal der taler - Uddannelsesnøgletal 2000, Tabel 4.1.

	Mellemlang videregående	Lang videregående	N
Befolkningen, 1998	73,9%	26,1%	187021
Subeliten	26,8%	73,2%	123

Tabel 2: Igangværende mellemlange og videregående uddannelser, fordelt efter befolkningen og subeliten. Kilde: Undervisningsministeriet, Tal der taler - Uddannelsesnøgletal 2000, Tabel 4.1.

At så mange tager en ungdomsuddannelse kan ifølge subeliteundersøgelsen delvist hænge sammen med, at eliteidrætsudøvere havde mulighed for at gå på de specielle Team Danmark-linjer (forlængede forløb) på ungdomsuddannelserne.

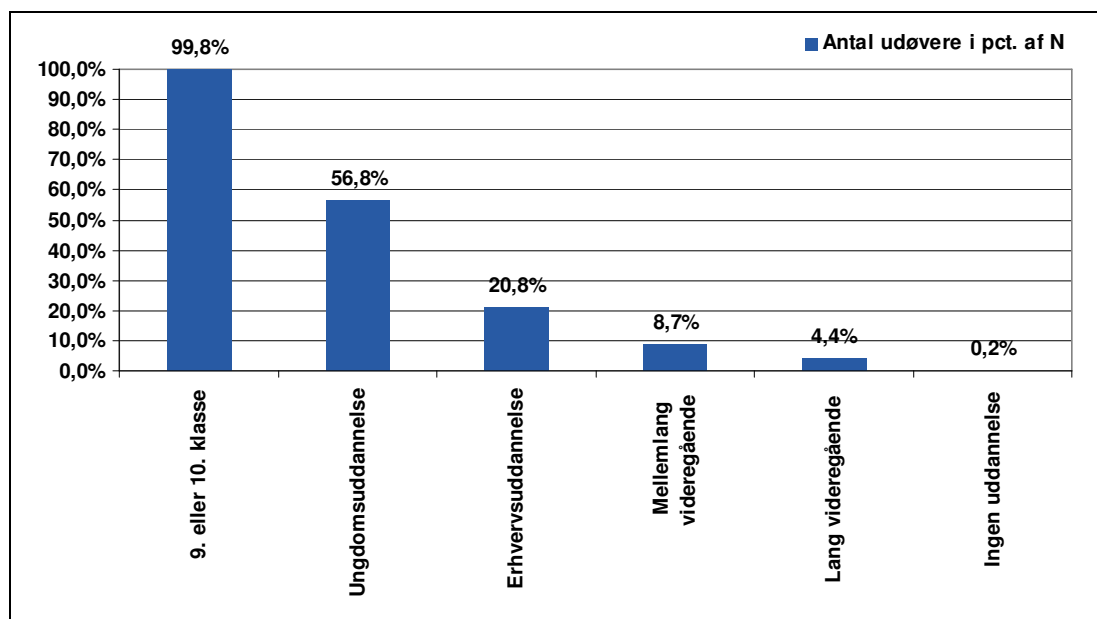
Af tabellen nedenfor fremgår det, at 45,2 procent af de subeliteudøvere, som på undersøgelsestidspunktet var ved at tage en ungdomsuddannelse, gik på en Team Danmark-linie, og dermed benyttede sig af muligheden for at tage et forlænget forløb.

	Går på TD-linie	Går ikke på TD-linie	N
I gang med ungdomsuddannelse	45,2%	54,8%	104

Tabel 3: Igangværende ungdomsuddannelse og Team Danmark-linien

Afsluttede uddannelser

Kigger man på, hvad subeliten på undersøgelsestidspunktet samlet havde gennemført af uddannelse, ses svarfordelingerne for disse 528 udøvere ud som i nedenstående figur.

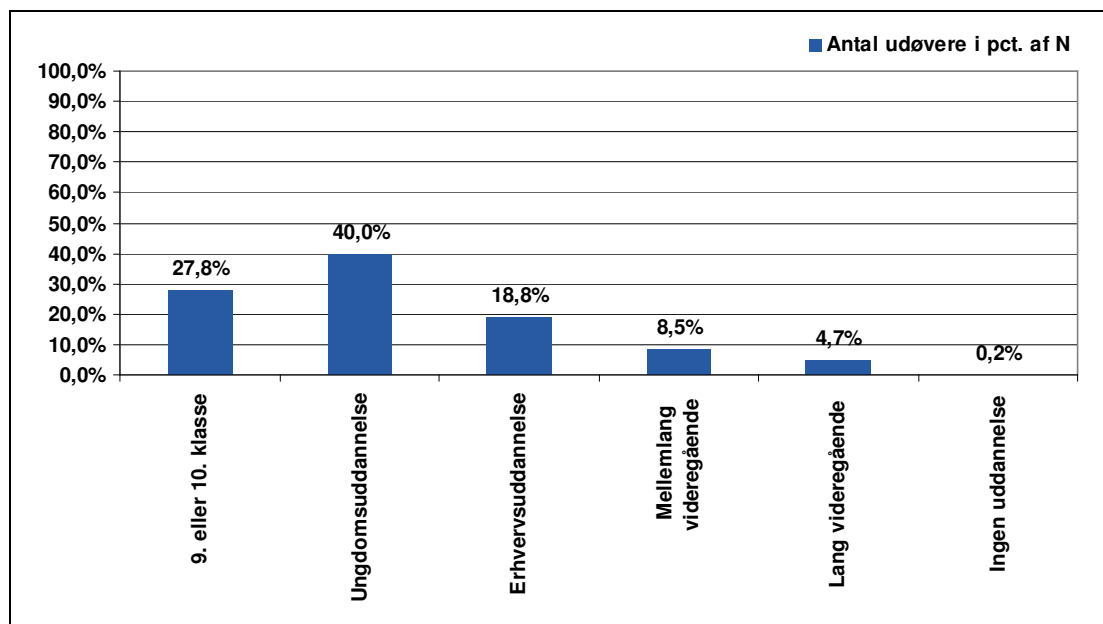
Figur 2: Beståede uddannelser¹

Der blev i subeliteundersøgelsen fundet flere signifikante parameterforskelle i forhold til dette spørgsmål. En større andel af kvinderne havde således taget en ungdomsuddannelse, end det modsatte køn, hvorimod en større andel af mændene havde taget en erhvervsuddannelse. Desværre er det i undersøgelsen ikke opgjort, om dette også gælder de forlængede forløb.

Kigges der på subeliteudøvernes højst beståede uddannelse, bliver man i stand til at sammenligne med befolkningen som helhed på undersøgelsestidspunktet. Fordelingen for alle udøvere fremgår af figuren nedenfor. Sammenligner man subelitens højeste uddannelse på undersøgelse-

¹ Svarandelene summer til mere end 100 procent, da flere udøvere har bestået mere end 1 uddannelse (N=528)

sestidspunktet med befolkningens, er det især i forhold til ungdomsuddannelser kontra 9./10. klasse, at forskellene er markante (se de efterfølgende tabeller).

Figur 3: Subeliten højeste beståede uddannelse (N=528)

	9./10. Klasse	Ungdoms-uddannelse	Erhvervs-uddannelse	Mellemlang videregående	Lang videregående	N
16-20-årige	80,8%	12,2%	6,1%	0,6%	0,4%	306163
21-24-årige	33,0%	38,8%	24,7%	1,7%	1,7%	270259
25-35-årige	24,7%	11,0%	40,5%	16,6%	7,2%	825415

Tabel 4: Befolkningens højeste afsluttede uddannelse fordelt på aldersgrupper. Kilde: Statistisk Årbog 1999, Danmarks Statistik, Tabel 100

	9./10. Klasse	Ungdoms-uddannelse	Erhvervs-uddannelse	Mellemlang videregående	Lang videregående	N
16-20-årige	80,7%	18,8%	0,6%	0,0%	0,0%	176
21-24-årige	5,3%	72,4%	16,5%	4,7%	1,2%	170
25-35-årige	1,8%	29,8%	40,4%	19,3%	8,8%	57

Tabel 5: Subelitens højeste afsluttede uddannelse fordelt på aldersgrupper²

Det fremgår, at markant flere af de 21-24-årige, og de 25-35-årige subeliteudøvere havde en ungdomsuddannelse som højeste uddannelse set i forhold til befolkningen som helhed. Hertil

² Aldersfordelingen indenfor den enkelte aldersgruppe er normeret så den tilsvare befolkningens.

kommer, at markant færre kun havde 9./10.klasse som højeste afsluttede uddannelse. Samtidig er der færre subeliteudøvere, som havde en erhvervsuddannelse som højeste afsluttede uddannelse end i normalbefolkningen.

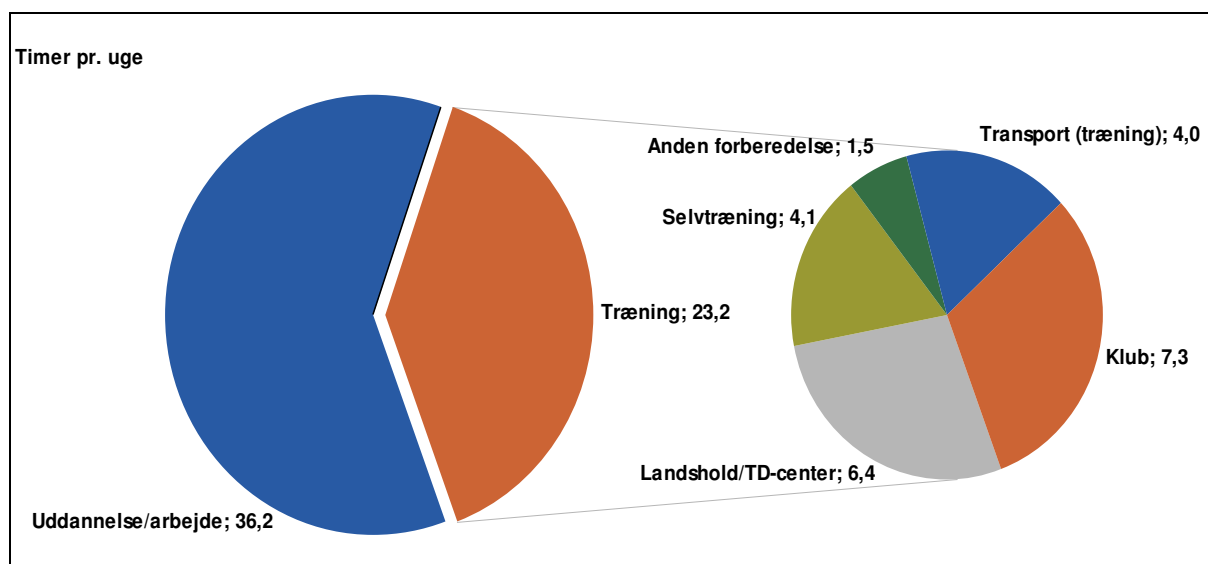
Dette er især gældende for de to yngste aldersgrupper, hvilket hænger ganske godt sammen med, at flere subeliteudøvere på undersøgelsestidspunktet var i gang med en ungdomsuddannelse og færre med en erhvervsuddannelse end befolkningen som helhed. Det er selvfølgelig ikke de samme udøvere, der er tale om, men antages det, at uddannelsesmønstret har været sådan i nogle år forud for undersøgelsen, hænger disse andele ret godt sammen. Til gengæld er der ikke særlig store forskelle i forhold til de videregående uddannelser.

Tendensen er dog, at lidt flere subeliteudøvere på undersøgelsestidspunktet havde taget en mellemlang videregående uddannelse, hvilket delvis kan forklares med, at flere fra subeliten var i gang med at tage en lang videregående uddannelse. En stor del af disse havde nemlig angivet at have afsluttet en mellemlang videregående uddannelse (formodentlig en bachelorgrad).

Tidsforbrug

I nedenstående figur kan samtlige 260 subelite udøvers gennemsnitlige tidsforbrug på de i undersøgelsen anvendte tidskategorier ses.

Som det fremgår af figuren bruger den gennemsnitlige subeliteudøver 23,2 timer om ugen på træning inklusiv transport til denne. Af andre faste tidskrævende aktiviteter er udøverne desuden blevet spurgt om deres tidsforbrug i forhold til arbejde eller uddannelse, samt transport i forbindelse med disse aktiviteter.

Figur 4: Gennemsnitligt tidsforbrug pr. uge³

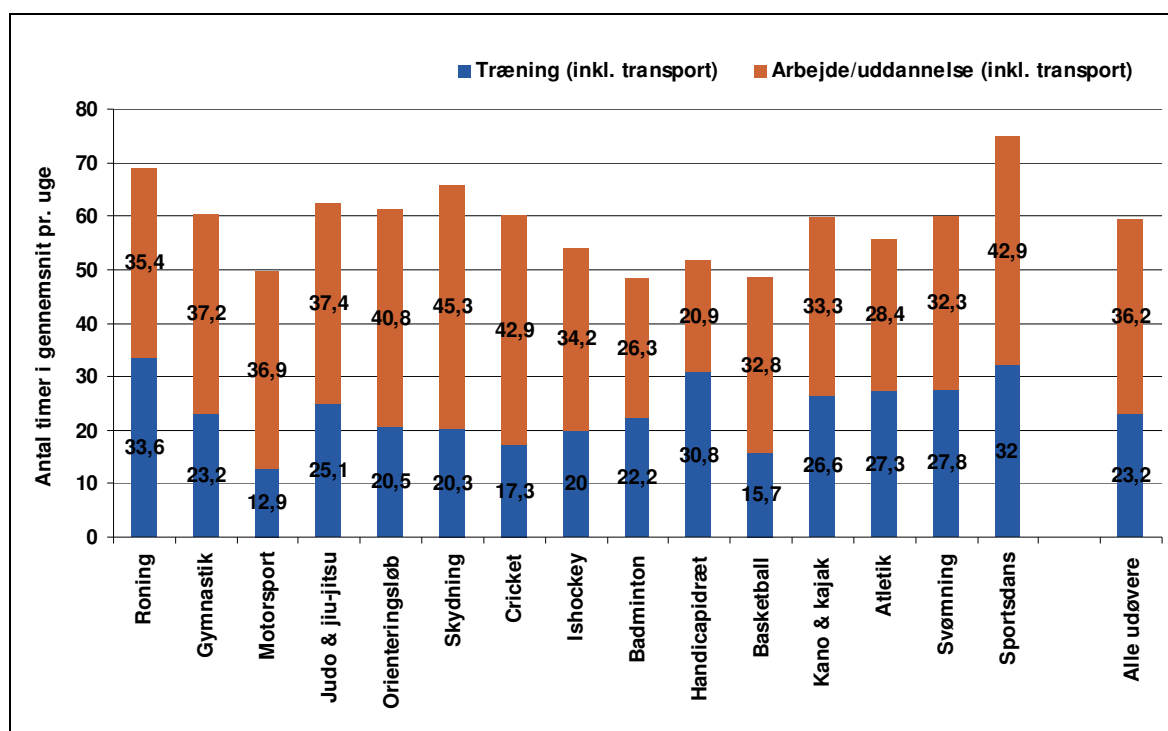
³ Uddannelse/arbejde dækker over gennemsnittet for uddannelse, arbejde og transport (N=260).

I gennemsnit bruger udøverne 36,2 timer om ugen på de tre typer af aktiviteter: 13,0 timer til erhvervsarbejde, 19,4 timer til uddannelse samt 3,7 timer til transport.

Subeliteundersøgelsen konstaterer desuden mange interessante sammenhænge mellem tidsforbrug til træning og tidsforbrug til arbejde/uddannelse. For nogle idrætsgrenes vedkommende gælder det, at træner man meget, så bruger man samtidig også meget tid på arbejde/uddannelse. Dette er specielt tilfældet for sportsdanserne, som i gennemsnit bruger 74,9 timer i alt om ugen på fastlagte aktiviteter. Også udøvere inden for gymnastik og judo & jiu-jitsu ligger på eller over gennemsnittet for alle udøvere for begge faktorer.

For udøvere inden for ishockey, badminton og basketball er det modsatte tilfældet. Disse udøvere bruger både mindre tid på arbejde/uddannelse og træning pr. uge end gennemsnittet for alle subeliteudøvere. Dette kan til dels forklares ud fra antallet af konkurrencedage, idet både badmintonspillerne og ishockeyspillerne bruger væsentligt flere dage på konkurrence end gennemsnittet.

Af nedenstående figur kan ses subelitens tidsforbrug til forskellige aktiviteter opdelt på idrætsgrene.

Figur 5: Tidsforbrug på Arbejde/uddannelse og træning pr. uge fordelt efter idrætsgrene

Som det ses, konstaterer undersøgelsen store forskelle mellem eksempelvis judo & jiu-jitsu og Ishockey når det gælder klubtræning. Hele 11,4 timer bruges af ishockeyspilleren i klubben, og kun 2,8 timer i forbindelse med landsholds-/TD-center træning.

Modsat forholder det sig for Judo & jiu-jitsu kæmperens tidsforbrug, der fordeler sig med 3,3 timer i klub og 10,7 timer til landsholds-/TD-center træning. Orienteringsløb skiller sig ud der-

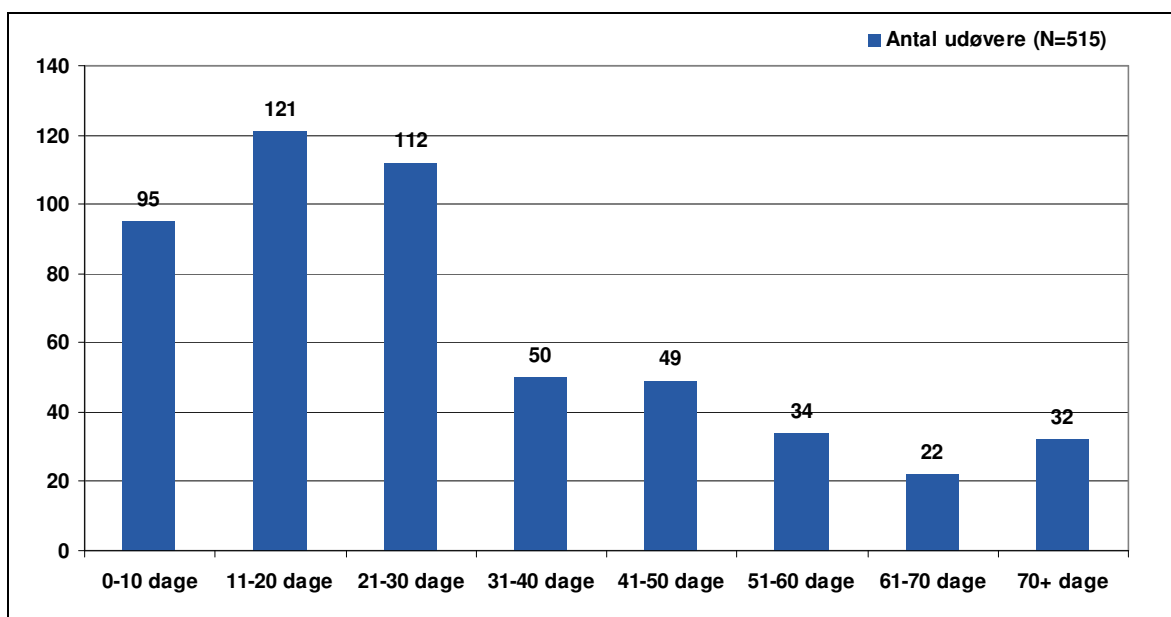
ved, at langt den største del af træningen foregår som selvtræning (9,5 timer). Dette er i øvrigt den idrætsgren, som bruger mest tid på selvtræning.

Forskellen illustrerer de forskelle, der kan være i forhold til de individuelle idrætsgrene i forhold til holdsportsgrenene, og som dermed også kan influere på spørgsmålet om, hvordan man skal tilrettelægge forlængede forløb afhængigt af de sportsgrensspecifikke forskelle.

Også i forhold til alder er der i subeliteundersøgelsen konstateret forskelle både i forhold til tid anvendt på træning og tid anvendt på arbejde/uddannelse. Endvidere er der i forhold til det samlede tidsforbrug forskelle at spore, idet den yngste aldersgruppe (de 16-20-årige) bruger signifikant mindre samlet tid (56,9 timer/uge) end både de 21-24-årige (61,2 timer/uge) og de 25-58-årige (60,5 timer/uge). Dette hænger blandt andet sammen med, at de 25-58-årige arbejder/uddanner sig mest, mens de 21-24-årige træner mest af de tre aldersgrupper.

Samlet viser undersøgelsen, at gennemsnittet for alle 260 udøveres tidsforbrug pr. uge er 59,4 timer, svarende til 8,5 timer pr. dag, alle ugens 7 dage. Hertil kommer en anden væsentlig tidsforbrugende faktor – konkurrencedeltagelse.

Som det fremgår af figuren nedenfor, er der stor variation i antallet af dage brugt på konkurrence. Gennemsnittet for alle 515 udøvere, der har besvaret spørgsmålet, er 31,5 dage. Årsagen til den store variation skal, ligesom i tilfældet med tidsforbrug på træning, primært findes i de forskellige idrætsgrene, men der blev i undersøgelsen også konstateret signifikante forskelle i forhold til to af de faste parametre i undersøgelsen: alder og idrætsgrene. Den yngste aldersgruppe brugte færre dage på konkurrencedeltagelse end de to andre, hvorimod de 21-24-årige brugte mest.

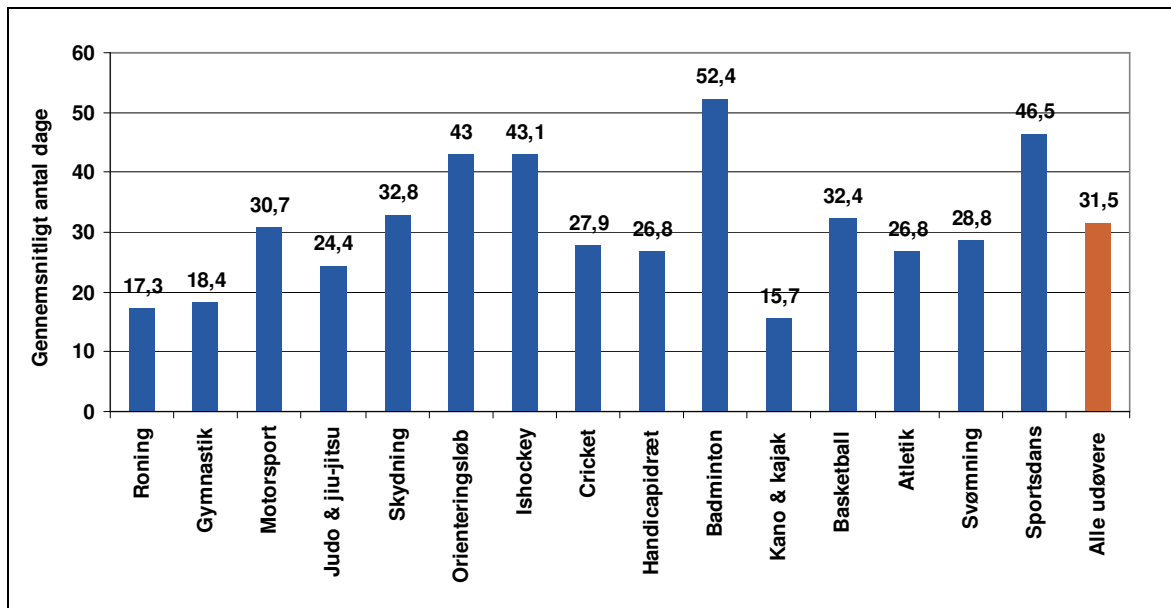

Figur 6: Antal dage brugt på deltagelse i kampe og/eller konkurrencer i sidste sæson (n=515)

Hvad angår idrætsgrene, ligger Badminton og Ishockey - som tidligere nævnt - væsentligt over gennemsnittet for alle, hvilket til dels kan forklare hvorfor der trænes mindre i disse idrætsgrene

(jf. ovenfor). Specielt bemærkelsesværdigt er imidlertid, at sportsdanserne også i dette tilfælde ligger væsentligt over gennemsnittet for alle.

Ud over at sportsdanserne bruger næsten 75 timer ugentligt på træning og konkurrence, deltager de også i konkurrencer 46,5 dage i en sæson. Det er væsentligt at påtænke, at tidsforbruget, som tidligere nævnt, kun er opgjort i forhold til træning og arbejde/uddannelse inden for konkurrencesæsonen, og dette *kan* være årsagen til sportsdansernes intensitet.

Figur 7: Gennemsnitligt antal dage brugt på deltagelse i kampe og/eller konkurrencer i sidste sæson, fordelt efter idrætsgrene

Kontraktspillerundersøgelsen (2002)

Undersøgelsen 'Kontraktspillere i fodbold og håndbold – undersøgelse af sociale, uddannelsesmæssige og sportslige vilkår for danske kontraktspillere 2002 (Nielsen, Nielsen og Storm, 2002), der i dette notat benævnes 'Kontraktspillerundersøgelsen', indeholder analyser af eliteudøvere inden for de to mest professionaliserede idrætsgrene herhjemme.

Inden for fodbold er der tale om danske kontraktspillere i superligaen samt spillere på U-18 landsholdet, der falder uden for dette kriterium (ingen kvinder).

Hvad angår håndbold, er der udsendt spørgeskemaer til de 12 bedste kontraktspillere i ligaklubberne (kvinder og mænd) samt u-landsholdspillere også u-landsholdsspillere uden kontraktligt forhold til deres klub. I alt blev der udsendt spørgeskemaer til 647 spillere med 408 besvarelser svarende til en svarprocent på 63 procent.

Uddannelsesmæssig situation

Det gælder for 65 procent af kontraktspillerne, at de har afsluttet en gymnasial uddannelse. For spillerne i aldersgruppen 26 til 38 år er dette tilfældet for 79 procent. For spillerne i aldersgruppen 21-25 år gælder det for hele 88 procent. Det lader altså til, at andelen af spillere med gymnasial uddannelse er stigende over tid forstået på den måde, at de yngre årgange i større udstrækning end de ældre tager en gymnasial uddannelse.

Dette svarer til tendensen i befolkningen som helhed. De unge kontraktspillere adskiller sig imidlertid fra "normalbefolkningen" i den forstand, at en markant større andel af spillerne har taget en gymnasial uddannelse. Det gælder især dem, der på undersøgelsestidspunktet var i aldersgruppen 21-25 år.

Kontraktspillerundersøgelsen konkluderer dog samtidig, at tendensen - der også konstateres i undersøgelsen - til, at der tegnes kontrakt med spillere på stadig yngre alderstrin, kan få konsekvenser, der peger i modsat retning.

Ifølge undersøgelsen lader det imidlertid til, at (superliga)klubberne finder det vigtigt, at spillerne får en gymnasial eller en anden ungdomsuddannelse, og at de i vid udstrækning understøtter bestræbelser på at sikre dette.

Det kom til udtryk under flere af de interview med klubledere, der blev foretaget som led i undersøgelsen. Nogle klubber stiller således forskellige former for lektiehjælp til rådighed for klubbens unge spillere, og det har været på tale at etablere egentlige fodboldgymnasier og fodboldfeterskoler.

Det er uklart, hvor udbredt disse initiativer er i dag, ligesom det generelle indtryk er, at professionaliseringskulturen i fodboldklubberne i stigende udstrækning - også på ungdomsuddannelsesniveaue - skaber problemer i forhold til mulighederne for at tage en uddannelse ved siden af

idrætskarrieren (se også nedenfor). Dette kunne være genstand for nærmere studier i forbindelse med evalueringen.

Forskelle mellem idrætsgrenene

Undersøgelsen konkluderede, at der på undersøgelsestidspunktet var forskel mellem fodbold- og håndboldspillere mht., hvor mange der tager en gymnasial uddannelse. Der var således flere håndbold- end fodboldspillere, der havde taget en gymnasial uddannelse.

Spillerne blev også spurgt, om de havde afsluttet gymnasiale enkeltfag. Det var kun tilfældet for fem procent af spillerne. Under de indledende kvalitative interview i undersøgelsen med ledere og trænere blev det fremført, at mange fodboldspillere tager enkeltfag ved siden af sportskarrieren. Kontraktspillerundersøgelsen tyder ikke på, at det er nogen særlig stor andel; men det er muligt, at det er en ny udvikling, og at en langt større andel af fodboldspillere i aldersgruppen 16-20 år enten er i gang med eller påtænker at gå i gang med enkeltfag.

Som nævnt er der en meget stor andel af spillerne, der har taget en gymnasial uddannelse. Dette kan ifølge kontraktspillerundersøgelsen hænge sammen med udbredelsen af Team Danmark-ordningen (det forlængede forløb).

Af de spillere, der har taget en gymnasial uddannelse, er der i alt 29 procent, der har gjort det på en Team Danmark-ordning. Denne andel er tilsyneladende blevet kraftigt forøget i årene forud for undersøgelsestidspunktet. Det fremgår af en sammenligning af besvarelserne for de forskellige aldersgrupper. Mens kun 14 procent af de 26-38-årige tog deres gymnasiale uddannelse som forlænget forløb, gælder det for 43 procent af de 21-25-årige. I den yngste aldersgruppe er en stor andel stadig i gang med en gymnasial uddannelse. Af disse er hele 67 procent på forlænget forløb.

Kontraktspillerundersøgelsen peger dermed - som de øvrige undersøgelser - på, at de forlængede forløb bliver stadigt mere udbredte. Man kunne umiddelbart tro, at årsagen hertil er, at det er lettere for kontraktspillerne at kombinere uddannelse og sportskarriere på et forlænget forløb end på et almindeligt gymnasium.

Det lader imidlertid ikke entydigt til at være tilfældet. På et spørgsmål i undersøgelsen, om hvorvidt spillerne finder det svært at kombinere igangværende uddannelse med sportskarrieren er der nemlig ingen nævneværdig forskel på svarene, alt efter om spillerne tager det forlængede forløb eller ej.

Der er heller ingen forskel mellem disse to grupper i besvarelsen af et spørgsmål, om hvorvidt spillernes sportskarriere har som effekt, at deres uddannelse/civile karriere bliver ringere. Det er altså næppe på disse punkter, at de forlængede forløbs betydning skal lokaliseres, når der kigges på alle spillere. Dette kan vække undren, idet resultaterne fra subeliteundersøgelsen - gennemgået ovenfor - pegede på, at denne specielle ordning gjorde en ret stor forskel for subeliten.

Kigges der imidlertid nærmere på forskellene mellem sportsgrenene i kontraktspillerundersøgelsen er der forskelle mellem håndbold- og fodboldspillerne. Mens håndboldspillerne åbenbart er ret tilfredse med ordningen, gav fodboldspillerne samt repræsentanter for fodboldklubberne under interviewene i foretaget i forbindelse med undersøgelsen udtryk for en vis utilfredshed med de forlængede forløb. De fandt, at der er for lidt fleksibilitet i forhold til træning og kampe.

Nogle af de unge fodboldspillere fremhævede eksempelvis, at de forlængede forløb ikke var specielt velegnede til fodboldspillernes behov. Den ekstra tid, der gives, kan ikke bruges til mere træning, fordi fodbold er en holdsport, hvor der på professionelt niveau trænes om formiddagen. En spiller interviewet i forbindelse med undersøgelsen sagde eksempelvis:

"Problemet er jo, at TEAM DANMARK-linien helt klart favoriserer dem, der dyrker individuelle sportsgrene. Det er jo lidt lettere at være badmintonspiller eller tennis-spiller, og så gå ud og træne, når du har lyst. Det er lidt svært, hvis du er på et hold, der træner klokken ti, for så skal man jo være der. Det er lidt svært at komme klokken 14 og træne med sig selv. (...) Hvis man hypotetisk lavede et gymnasium med timer fra 8-10 og fra 14-18 hver dag, så kunne du få folk til at kombinere begge dele".

Fodboldens klubledere giver udtryk for, at de finder det uheldigt at forlænge uddannelsen med et fjerde år. Det er bedre at klare det på tre år, og derefter komme på fuldtidskontrakt, så hurtigt som muligt. En spiller, der er i gang med det almindelige gymnasium, giver følgende forklaring på, at han har valgt den fireårige ordning fra. I stedet tager vedkommende sin studentereksamen på tre år, men med mulighed for ekstraundervisning og frihed til at tage med landsholdet på rejser, som også er en mulighed for spillere, der er berettigede til støtte fra Team Danmark.

"Problemet er, at den ekstra fritid man får med det fjerde år, ikke kan bruges på fodbolden - man kan fx stadig ikke komme til formiddagstræningen med superligatruppen, og så er det så som så, hvad man kan bruge ordningen til. Der ville selvfølgelig være mere tid til lektier; men rent sportsligt er det fjerde år ikke nogen fordel. Det bliver bare et år ekstra, hvor man ikke kan træne med på topniveau".

Håndboldspillerne nævner ikke de samme problemer med de forlængede forløb, hvad der formentlig skal tilskrives, at træningstiderne inden for håndbold typisk ligger om eftermiddagen eller om aftenen. Noget tyder dog på, at de senere års professionalisering af håndboldsporten kan få konsekvenser, og det vil derfor være relevant at undersøge dette forhold nærmere.

Afbrudte uddannelsesforløb

Kontraktspillerundersøgelsen konkluderer, at kontraktspillerne i større omfang end subeliten afbryder en uddannelse. Det må dog generelt konkluderes, at det er relativt få spillere, der har afbrudt eller forlænget deres uddannelse som følge af sportskarrierens krav.

Disse data ville give et fortegnet og undervurderet billede af problemerne, hvis vanskelighederne ved at kombinere sportskarrieren med et uddannelsesforløb får spillerne til at undlade at tage en uddannelse på grund af sportskarrierens krav. Spillerne er blevet spurgt om, hvorvidt det har været tilfældet. Dette er naturligvis en subjektiv vurdering, og der kan være andre årsager end

dem, som spilleren selv ser eller vil se. Tages resultaterne fra kontraktspillerundersøgelsen imidlertid for pålydende, gælder det, at omtrent hver fjerde spiller har undladt at tage en uddannelse på grund af sportskarrieren. Typisk er det dog sådan, at det primært er på det videregående niveau, problemet ligger, om end det ikke kan afvises, at det også er blevet mere udbredt på ungdomsuddannelsesniveau, siden kontraktspillerundersøgelsen blev gennemført.

Der er en klar tendens til, at jo højere professionaliseringsgrad, desto flere har undladt af tage en uddannelse på grund af sportskarrieren. Det gælder således for hver anden spiller på fuld-tidskontrakt og for i alt 39 procent af fodboldspillerne, mens andelen for håndboldspillerne er 10 procent.

I et andet spørgsmål i spørgeskemaundersøgelsen foretaget i forbindelse med kontraktspillerundersøgelsen blev spillerne bedt om at tilkendegive, om de "har svært ved at kombinere (deres) igangværende uddannelse med sportskarrieren". Godt en tredjedel af de spillere, der er i gang med en uddannelse er "Meget enig" eller "Enig" i, at det er svært at kombinere sportskarrieren og uddannelsen. Fodboldspillerne finder det klart sværere end håndboldspillerne.

Hver anden af de fodboldspillere, der er i gang med en uddannelse sideløbende med sportskarrieren, finder det svært at kombinere. Det gælder kun for en halvt så stor andel af håndboldspillerne.

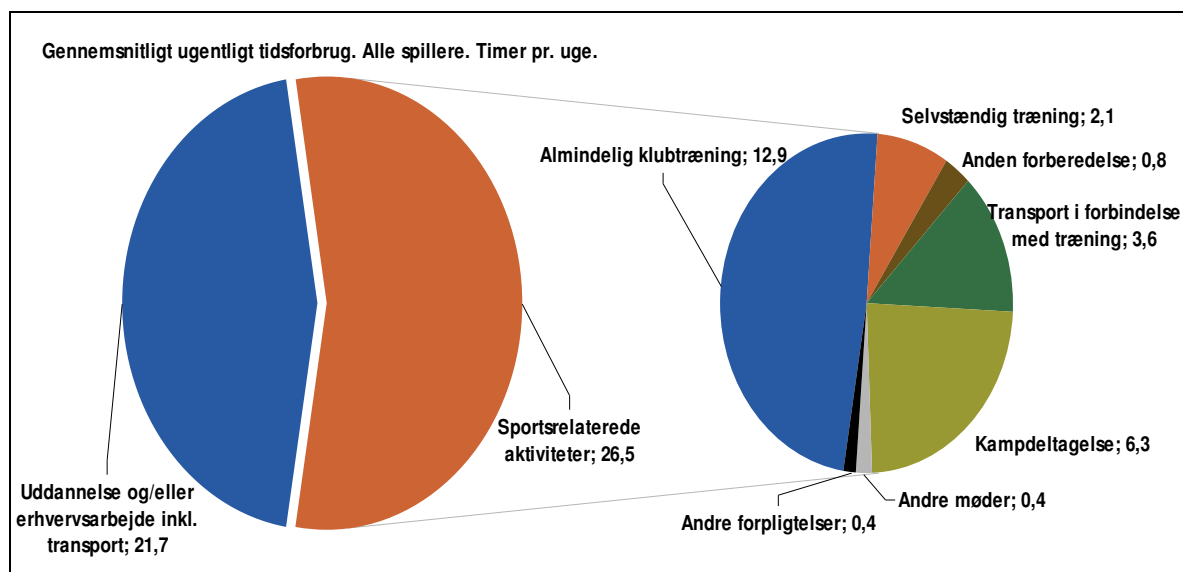
Dette har åbenbart sammenhæng med mentalitetsforskelle mellem fodbold- og håndboldklubberne. Mens klubberne i håndboldligaen ifølge kontraktspillerundersøgelsen er ret indstillede på at tilrettelægge træning på tidspunkter, der muliggør sideløbende job/uddannelse, er dette i langt mindre grad tilfældet i superligaklubberne, hvor hovedparten af spillerne er fuldtidsprofessionelle, og klubberne derfor ikke er indstillet på at imødekomme krav om fleksibilitet af hensyn til sideløbende aktiviteter, der opleves som uvedkommende og i et vist omfang i modstrid med kontrakten.

Dette siger noget om professionaliseringsgradens indvirkning på mulighederne for at kombinere job/uddannelse med idrætskarrieren. Da flere idrætsgrene, eksempelvis håndbold, har undergået en yderligere professionalisering siden undersøgelsens gennemførelse, kan dette meget vel have påvirket kontraktspillernes vilkår yderligere, og gjort det sværere at kombinere.

Tidsforbrug

Kontraktspillernes tidsforbrug under ét på normal uge fordelt på en række aktiviteter⁴ fremgår af nedenstående figur.

⁴ Kategorierne var yderligere specificeret i spørgeskemaet. Kategorien "Selvstændig træning" omfatter således "Selvtræning uden for almindelig fastlagt klubtræning (løb, styrketræning o.lign.)". "Anden forberedelse" omfatter bl.a. "mental træning". "Kampdeltagelse" inkluderer "forberedelse, taktik og transport". "Andre forpligtelser" er bl.a. "PR-arbejde og sponsorleje".

Figur 8: Spillernes tidsforbrug fordelt på en række kategorier

Som det ses, bruger den gennemsnitlige spiller 26,3 timer om ugen på sport (inklusive konkurrencedeltagelse) og 21,7 timer om ugen på job eller uddannelse. Dette dækker dog over store forskelle mellem forskellige grupper af spillere.

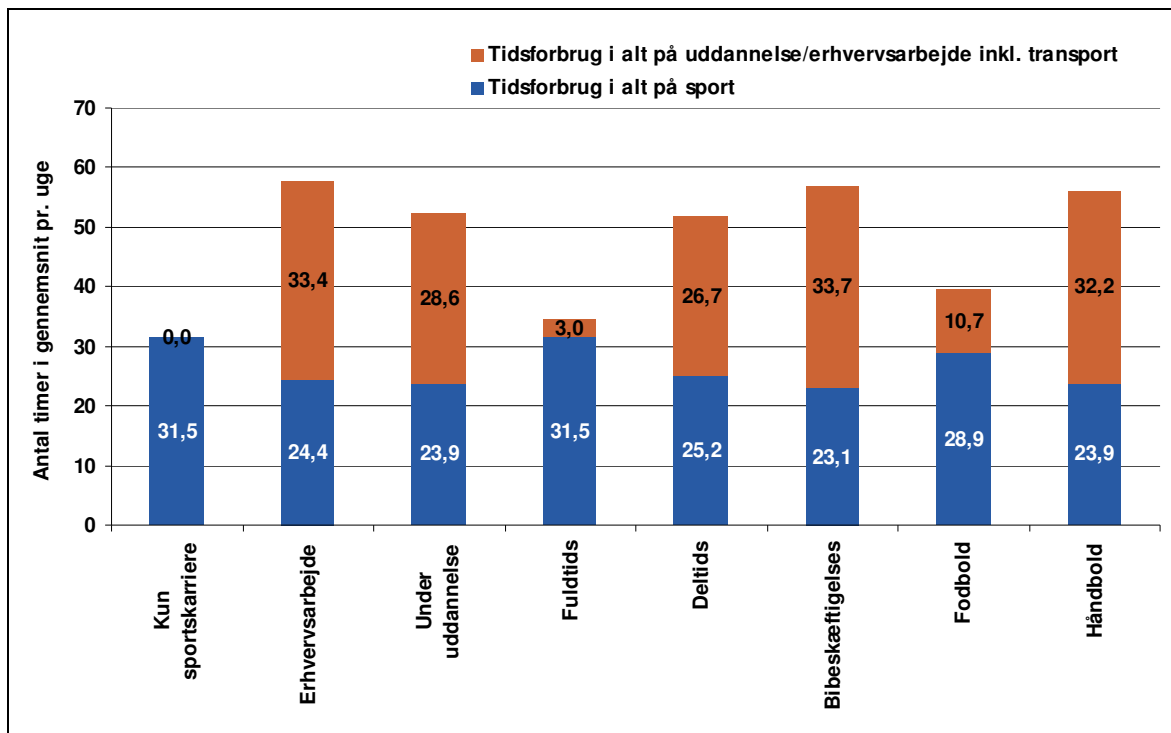
Fodboldspillerne bruger i gennemsnit mere tid på næsten alle sportsrelaterede aktiviteter end håndboldspillerne. Dette skyldes næppe, at fodbold generelt er mere træningskrævende end håndbold, men hænger derimod sammen med professionaliseringsgraden. Jo højere professionaliseringsniveau, jo højere er tidsforbruget til træning.

En stor andel af fodboldspillerne er fuldtidsprofessionelle, mens kun ganske få håndboldspillere ikke har et job eller tager en uddannelse ved siden af. Dette har selvfølgelig en betydning for, hvilke tidsmæssige veksler klubberne kan trække på spillerne, og det influerer ifølge kontraktspillerundersøgelsen åbenbart på, hvor meget tid der kan bruges til sportsudøvelsen.

Det eneste sportslige område, hvor håndboldspillerne i gennemsnit bruger mere tid end fodboldspillerne, er selvtræning, hvilket formentlig hænger sammen med, at denne form for træning lettere lader sig indpasse i en civilkarriere. Håndboldspillerne selvtræner således mere, fordi de ikke kan klubtræne i samme omfang som fodboldspillerne.

Spillernes kontrakttype har stor betydning for hvor meget tid, de bruger på job eller uddannelse. Det gennemsnitlige tidsforbrug på 21,7 timer (inklusive transport) dækker således over store forskelle mellem de enkelte spillere, og tendensen er nogenlunde "omvendt" i forhold til sportsligt tidsforbrug.

Som det ses af figuren nedenfor, bruger spillere med "kun sportskarriere" og fuldtidskontraktspillere hhv. ingen og nærmest ingen tid på job eller uddannelse. Omvendt bruger spillere på mindre professionaliserede kontrakter mere tid på den civile karriere.

Figur 9: Ugentligt tidsforbrug fordelt efter kontraktspillerundersøgelsens faste parametre

Kontraktspillere under uddannelse bruger gennemsnitligt fem timer mindre på civil karriere end spillere med erhvervsarbejde, hvilket kan sammenholdes med, at de to grupper bruger nogenlunde lige lang tid på de sportslige aktiviteter. Opgjort alene i tidsforbrug lader det altså til, at det er nemmere at uddanne sig ved siden af sportskarrieren end at arbejde.

Spillere med deltidskontrakt bruger i gennemsnit syv timer mindre om ugen på job/uddannelse end spillere på bibeskæftigelseskontrakt, men som nævnt to timer mere på sportsrelaterede aktiviteter.

At professionaliseringsgraden også spiller en rolle i forhold til forskelle mellem fodbold og håndbold er tydeligt. Den gennemsnitlige fodboldspiller bruger omkring ti timer om ugen på job/uddannelse, mens det tilsvarende tal for håndboldspillerne er over 30 timer. Men selv hvis man i sammenligningen ser bort fra de fuldtidsprofessionelle spillere - og kun sammenligner de to sportsgrene ved hjælp af spillere på deltids- og bibeskæftigelseskontrakter - lader det til, at håndboldspillerne bruger mere tid på job/uddannelse. Dette tjener til endnu engang at understrege professionaliseringsgradens indvirkning på tidsforbruget.

KPMG-undersøgelsen

Undersøgelsen 'At forene eliteidræt og uddannelse' blev lavet på bestilling af Danmarks Idræts-Forbund forud for revideringen af eliteloven i 2004 (KPMG, 2004). I denne sammenhæng benævnes undersøgelsen 'KPMG-undersøgelsen' da den blev gennemført af KPMG-consulting.

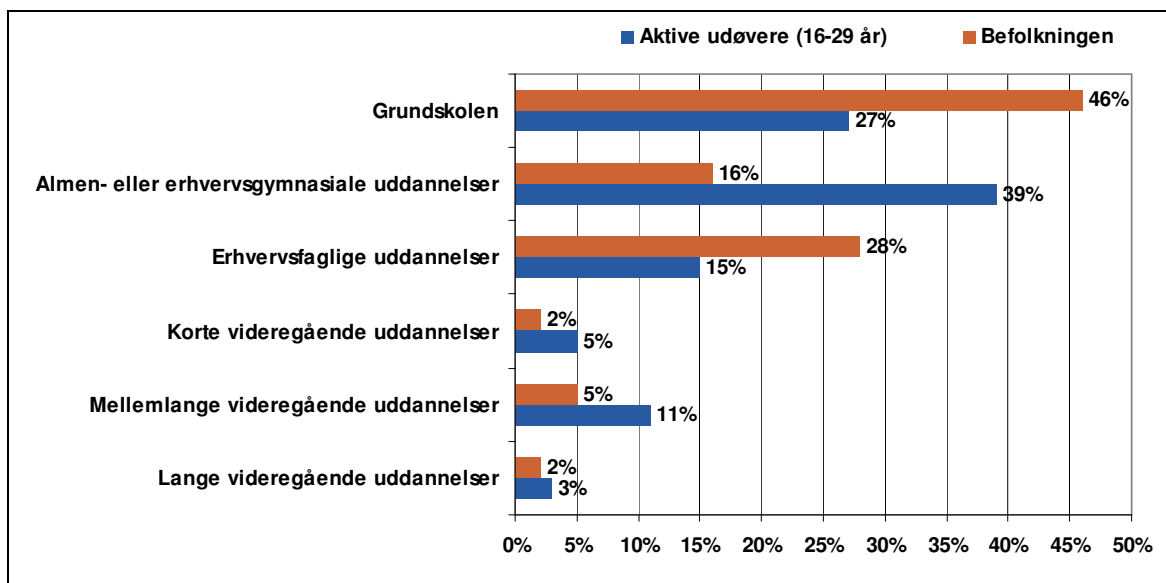
Undersøgelsen indeholder data fra 14 idrætsgrene: atletik, badminton, boksning, bowling, cykling, fodbold, håndbold, ishockey, kano og kajak, roning, sejlads, skydning, sportsdans og svømning og omfatter udøvere, der kategoriseres som 'international elite', 'national elite' og 'potentiel elite'.

Respondenterne i undersøgelsen spænder dermed over en bred vifte af eliteudøvere, og er dermed mere bred i sin tilgang end subeliteundersøgelsen og pga. sit numerisk høje antal respondenter også mere solidt funderet end supereliteundersøgelsen fra 1995.

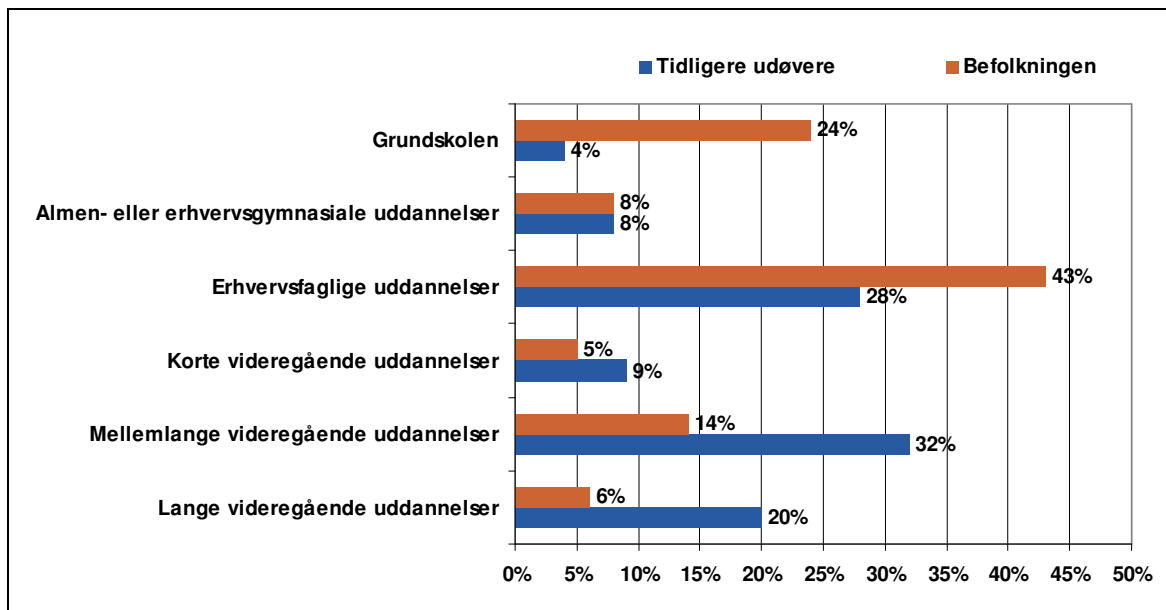
Hvad der er særligt interessant ved denne undersøgelse er, at den både har undersøgt aktive og postaktives forhold. I alt baserer undersøgelsen sig på spørgeskemaer med 497 besvarelser blandt aktive eliteudøvere og 317 tidligere eliteudøvere.

Forlængede forløb

Overordnet set konkluderer KPMG-undersøgelsen – som de øvrige undersøgelser gennemgået i dette notat – at eliteudøverne er højt uddannede og også højere end normalbefolkningen. Det gælder både de udøvere, der på undersøgelsestidspunktet var aktive, og de, der var post-aktive. Det kan ses i de to nedenstående figurer.

Figur 10: Eliteudøvernes og befolkningens højeste, afsluttede uddannelse

Figur 11: Eliteudøvernes og befolkningens højeste, afsluttede uddannelse, post-aktive

I undersøgelsen fremgår det imidlertid ikke direkte, hvor mange der fulgte et forlænget forløb i forbindelse med deres ungdomsuddannelse, men ved særudtræk i datamaterialet fremkommer nedenstående fordelinger.

	Svarkategorier	Antal	Procent
	Ja	156	32,3
	Nej	327	67,7
	Total	483	100,0
	Intet svar	10	
Total		493	

Tabel 6: Har du eller havde du en særlig ordening i forbindelse med din ungdomsuddannelse? (aktive)

Som det kan ses, har 32,3 procent af de aktive udøvere, der har besvaret spørgsmålet, haft en særlig ordening i forbindelse med deres ungdomsuddannelse. Af nedenstående tabel fremgår, hvilken ordening de har gjort brug af.

	Svarkategorier	Antal	Procent
	Forlænget gymnasieforløb ved et Team Danmark idrætsgymnasium (Falkoner Gården el. Marselisborg gym)	17	11,4
	Forlænget gymnasieforløb ved et Team Danmark gymnasium	51	34,2
	Forlænget gymnasieforløb ved et almindeligt gymnasium	35	23,5
	Forlænget HH-forløb	33	22,1
	Forlænget HTX-forløb	4	2,7
	Forlænget HG-forløb	2	1,3
	Forlænget elev- eller lærlingeforløb	7	4,7
	Total	149	100,0
	Intet svar	6	
	Har eller havde ingen særlig ordening	337	
	System	1	
	Total	344	
Total		493	

Tabel 7: Hvilken særlig ordening i forbindelse med din ungdomsuddannelse har eller havde du? (Aktive)

Det er ikke umiddelbart klart, hvorfor svarkategorierne i undersøgelsen er opstillet som vist. Eksempelvis hvorfor skelnes der mellem 'Team Danmark-Idrætsgymnasier' og 'forlænget gymnasieforløb ved et Team Danmark gymnasium'? Men overordnet viser tallene, at de aktive eliteudøvere på undersøgelsestidspunktet for majoritetens vedkommende tog det forlængede på et 'traditionelt gymnasium'. Dette hænger formentlig sammen med, at det er i dette regi ordningen opstod først.

Forbedringer

De aktive blev også spurgt om, hvorvidt det er nødvendigt at forbedre mulighederne for at kombinere eliteidræt og uddannelse. De to nedenstående tabeller viser svarfordelingerne på to grupper af respondenter. Dels de aktive, der har ikke haft et forlænget forløb, dels de aktive, der har haft et forlænget forløb.

	Svarkategorier	Antal	Procent
Valid	Ikke nødvendigt	22	7,1
	Nødvendigt	152	49,0
	Meget nødvendigt	136	43,9
	Total	310	100,0
Missing	Intet svar	7	
	Ikke relevant	10	
	Total	17	
Total		327	

Tabel 8: Er det nødvendigt at forbedre mulighederne for at kombinere eliteidræt og uddannelse? (aktive, der ikke har haft forlænget forløb)

	Svarkategorier	Antal	Procent
Valid	Ikke nødvendigt	15	9,8
	Nødvendigt	62	40,5
	Meget nødvendigt	76	49,7
	Total	153	100,0
Missing	Intet svar	3	
Total		156	

Tabel 9: Er det nødvendigt at forbedre mulighederne for at kombinere eliteidræt og uddannelse? (aktive, der har haft forlænget forløb)?

Der er ikke væsentlig forskel i svarfordelingerne på eliteudøvere, der på spørgetidspunktet var aktive og havde indgået i et forlænget forløb i forhold til de aktive, der ikke har indgået i et forlænget forløb. Det synes med andre ord ikke at have nogen betydning for synet på forbedringer eller sagt på en anden måde: ønsket om mere fleksibilitet, at man har indgået i et forlænget forløb eller ej. Generelt er der en meget, meget klar holdning til, at der skal mere fleksible ordninger til blandt KPMG-undersøgelsens aktive respondenter.

Hvad angår de tidligere aktive i KPMG-undersøgelsen, er der noget færre, der har gået igennem et forlænget forløb set i forhold til de aktive. Det fremgår ved at sammenligne nedenstående tabel med den tilsvarende tabel ovenfor, at 11,6 procent af de tidligere aktive havde en særlig ordning i forbindelse med deres ungdomsuddannelse mod 32,3 procent blandt de aktive.

	Svarkategorier	Antal	Procent
	Ja	33	11,6
	Nej	252	88,4
	Total	285	100,0
	Intet svar	12	
Total		297	

Tabel 10: Har du eller havde du en særlig ordning i forbindelse med din ungdomsuddannelse? (post-aktive)?

Opgjort på, hvilken ordningen de post-aktive udøvere har gjort brug af i forbindelse med deres ungdomsuddannelse fremkommer nedenstående billede.

	Svarkategorier	Antal	Procent
	Forlænget gymnasieforløb ved et Team Danmark idrætsgymnasium (Falkonergårdens eller Marselisborg gymnasium)	3	9,4
	Forlænget gymnasieforløb ved et Team Danmark gymnasium	13	40,6
	Forlænget gymnasieforløb ved et almindeligt gymnasium	6	18,8
	Forlænget HH-forløb	5	15,6
	Forlænget elev- eller lærlingeforløb	5	15,6
	Total	32	100,0
	Intet svar	1	
	Har eller havde ingen særlig ordning	264	
	Total	265	
Total		297	

Tabel 11: Hvilken særlig ordning i forbindelse med din ungdomsuddannelse har eller havde du? (post-aktive)?

Som det var tilfældet med aktive, har langt de fleste af de, der har gennemført et forlænget forløb, benyttet sig af tilbuddet i forhold til det almene gymnasium. Det er værd at notere sig, at selv om der er tale om meget få respondenter numerisk set, så er der lidt flere, der har fået forlænget elev- eller lærlingeforløb end blandt de aktive.

Som konstateret i forbindelse med de aktive er der stor enighed blandt de postaktive om – uanset om man har haft et forlænget ungdomsuddannelsesforløb eller ej – at forbedring af mulighederne for at kombinere eliteidræt og uddannelse er nødvendig eller meget nødvendig.

Det kan ses af nedenstående to tabeller.

	Svarkategorier	Antal	Valid Percent
	Ikke nødvendigt	2	6,7
	Nødvendigt	13	43,3
	Meget nødvendigt	15	50,0
	Total	30	100,0
	Intet svar	3	
Total		33	

Tabel 12: Er det nødvendigt at forbedre mulighederne for at kombinere eliteidræt og uddannelse”? (postaktive, der har haft forlænget forløb)

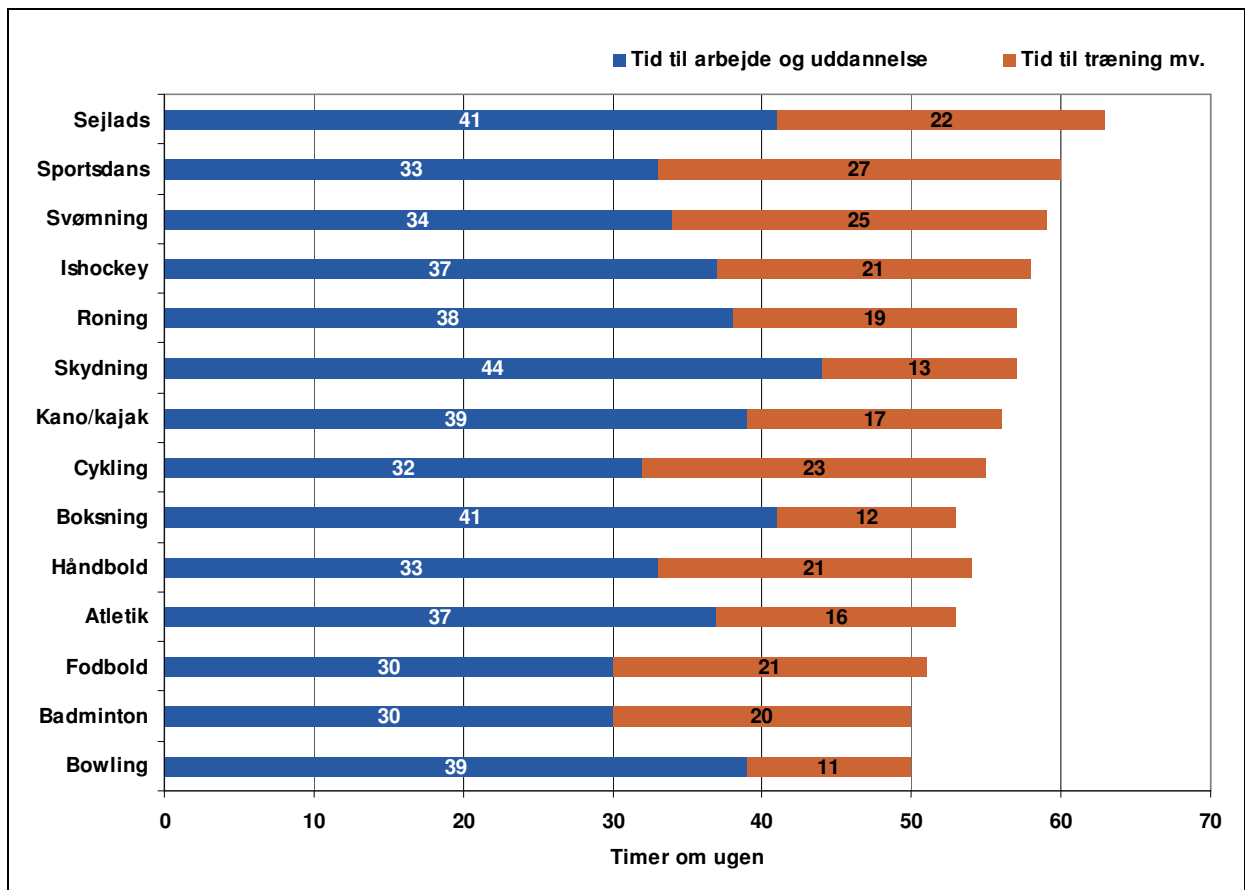
	Svarkategorier	Antal	Procent
	Ikke nødvendigt	9	3,7
	Nødvendigt	121	49,8
	Meget nødvendigt	113	46,5
	Total	243	100,0
	Intet svar	5	
	Ikke relevant	4	
	Total	9	
Total		252	

Tabel 13: Er det nødvendigt at forbedre mulighederne for at kombinere eliteidræt og uddannelse? (postaktive uden forlænget forløb)

Tidsforbrug

KPMG-undersøgelsen efterlader også indtrykket af, at danske eliteudøvere er ganske flittige. Set under ét bruger respondenterne på undersøgelsestidspunktet 35 timer på job/uddannelse eller begge dele og 19 timer på træning.

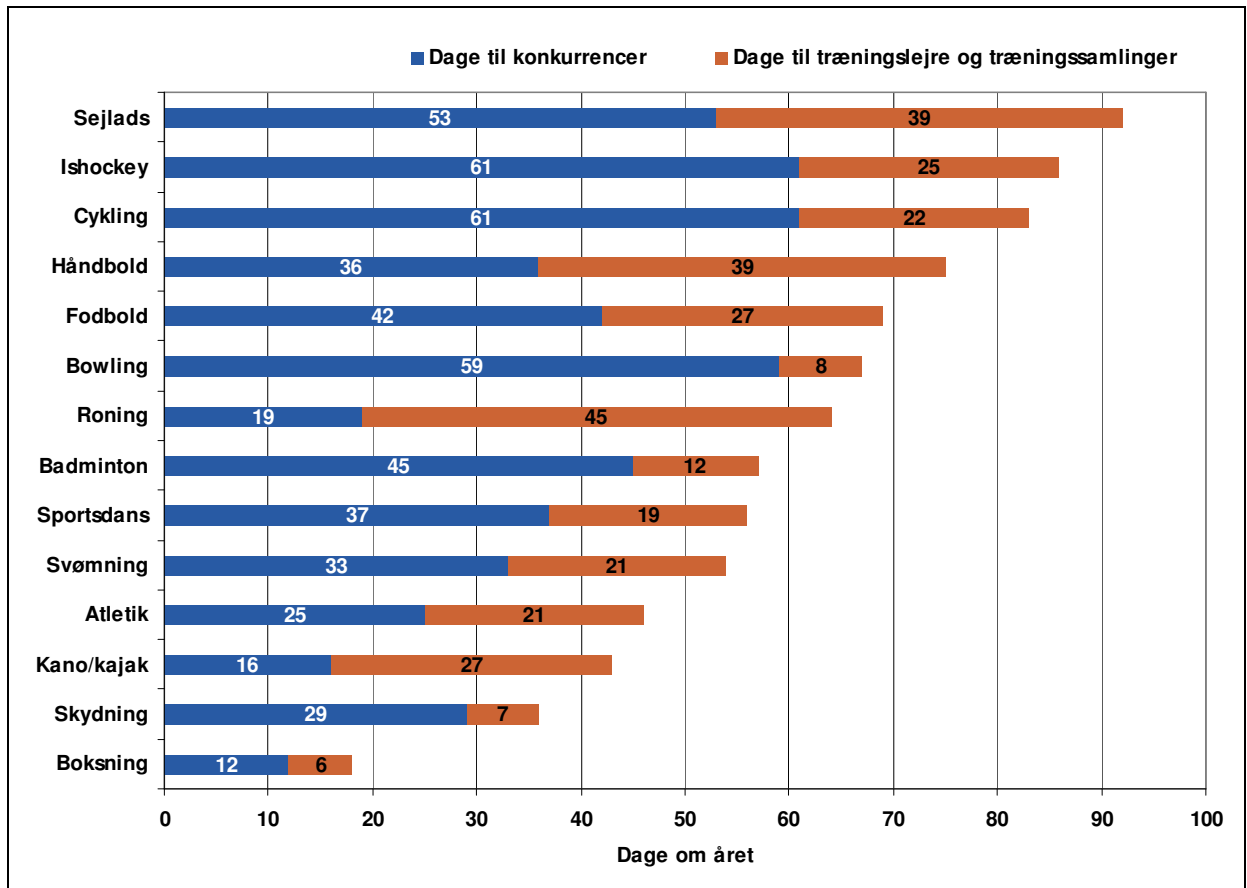
I alt giver det en gennemsnitligt arbejdsuge på 55 timer inklusiv transport. Der er dog forskelle på tværs af idrætsgrene. Det kan ses af nedenstående figur. Der kan det ses, at bowlerne har det laveste ugentlige tidsforbrug på træning, mens sportsdanserne bruger mest tid. Skyderne bruger mest tid på at arbejde og/eller uddanne sig.

Figur 12: De aktives arbejdsuge fordelt på idrætsgrene

Selvom den egentlige træningsindsats er væsentlig for at forstå mulighederne for at kombinere job/uddannelse med idrætskarrieren, er det ligeså vigtigt at medregne de dage, som udøverne må bruge på at konkurrere, træningslejre og træningssamlinger.

Set under ét bruger den gennemsnitlige eliteudøver 60 dage om året på sådanne aktiviteter. Som ovenfor er der idrætsgrens specifikke forskelle. Disse fremgår af nedenstående figur, hvor det kan ses, at boksning står for den mindste belastning på 18 dage, mens sejlads når op over 90 dage om året.

Figur 13: Antal dage om året til konkurrencer, træningslejre og -samlinger fordelt på idrætsgrene

Elitekarriere på spil (2004)

Undersøgelsen 'Elitekarriere på spil' (Bech, Plum, Almlund og Storm, 2004), afdækker kønsspecifikke årsager til frafald blandt talentfulde elitepiger mellem 15 og 18 år inden for håndbold, bordtennis, badminton og tennis. Undersøgelsen bestod af en spørgeskemaundersøgelse udsendt til 120 subeliteudøvere med potentiale til at blive superelite samt en række kvalitative interview med udøvere, der havde valgt idrætsskæreren fra, trænere og ledere samt nøglepersoner med indsigt i pigernes forhold. Undersøgelsen blev iværksat, da trænere og ledere inden for de omfattede idrætsgrene havde en fornemmelse af, at der er særlige forhold i forhold til piger, der virker ind på, om de tager springet fra at være talentfulde til reelt at slå igennem som topeliteidrætsudøvere.

I undersøgelsen tages der udgangspunkt i, at problematikken om til- og fravalg af eliteidrætskarriere udspiller sig mellem to sfærer; den idrætslige og en sfære, der i undersøgelsen benævnes den 'civile sfære'. Pigernes dilemmaer består som hovedregel i, at de befinder sig i et krydspres mellem at leve op til samfundsmæssige normer om at passe sine studier og i øvrigt gøre, hvad der 'normalt' forventes af piger. Eksempelvis når piger traditionelt forventes at være omsorgsfulde og medfølede. Dette står i en vis udstrækning i modsætning til idrætslige normer, der ifølge den førende forskning på området er et område domineret af mandlige normer om konkurrence og dominans. Flere af de kvaliteter, der inden for sportens verden opfattes som nødvendige for at udøve idræt på eliteplan, kan således stå i modsætning til de herskende normer om, hvad det vil sige at være en pige.

Det kan være relevant at have dette for øje i forhold til at vurdere, hvad der påvirker kvindelige eliteidrætsudøvere til at foretage valg mellem idræt og job/uddannelse eller når de søger at kombinere dem. Er der eksempelvis særlige forhold, man skal være opmærksomme på i forhold til køn, når man tilrettelægger fremtidens forlængede forløb?

Uddannelse

På baggrund af både spørgeskemaundersøgelsen og de kvalitative interview danner der sig et billede af, at uddannelse fylder meget i pigernes liv. Dette gælder tidsmæssigt, men også når pigerne bliver bedt om at rangordne de vigtigste ting i deres liv. Her har 31 procent uddannelse på førstepladsen, mens kun 25 procent har eliteidræt på førstepladsen.

Placering	Eliteidræt	Uddannelse
1	25%	31%
2	34%	24%
3	27%	20%
4	13%	24%
6	1%	1%

Tabel 14: Hvad er det vigtigste i dit liv?⁵

Ifølge undersøgelsen virker uddannelse således som den mest fremtrædende del af pigernes livs og den, der har størst betydning for, hvordan pigerne bruger deres ressourcer og opfatter sig selv i forhold til sporten. Derfor er uddannelsesfrekvensen blandt de adspurgte piger i undersøgelsen også meget høj. Det kan blandt andet ses af nedenstående tabel.

Beskæftigelse	Procent
(Folke-)skole	20%
Erhvervsuddannelse	1%
Almindelig gymnasial uddannelse	39%
4-årigt Team Danmark gymnasium	36%
Deltidsarbejde (ikke sport)	7%
Deltidsprofessionel	5%
Fri for at koncentrere mig om idræt	2%
Andet	12%

Tabel 15: Beskæftigelse⁶

Det fremgår, at 74 procent⁷ af pigerne er i gang med en gymnasial uddannelse, heraf næsten halvdelen på forlænget forløb. Dette er en ret stor andel, hvilket også kan ses af tabellen nedenfor, der opdelt på alder viser, at piger, der dyrker eliteidræt, uddanner sig højere end jævnaldrende piger i befolkningen som helhed.

⁵ Spørgsmålet, hvis svar denne tabel viser, er nr. 15 i spørgeskemaet, og lyder: "Hvor vigtige er disse ting i dit liv? Sæt tallet 1 ud for det vigtigste, 2 ud for det næstvigtigste og så videre. Du skal bruge tallene fra 1 til 7 én gang hver."

⁶ Bemærk: Totalen er ikke 100 procent, da der var mulighed for at angive mere end én type beskæftigelse.

⁷ Grundet afrunding er den korrekte procent 74 og ikke 75, som summen af de to tal i tabellen kunne antyde.

Alder	Normalbefolkningen	Elitepotentiale
16 år	22,7%	64%
17 år	45,4%	93%
18 år	44,7%	100%

Tabel 8: Procentdel kvinder, der går på gymnasiale uddannelser i hhv. befolkningen som helhed og i undersøgelsespopulationen⁸

Dette harmonerer med resultaterne fra de øvrige undersøgelser gennemgået ovenfor. Hertil kommer, at både i spørgeskemaundersøgelsen og i de kvalitative interview i undersøgelsen fremgår det, at uddannelse tillægges en meget stor værdi blandt pigerne, ligesom der udtrykkes et stort ønske om at gennemføre uddannelse samtidig med, at der dyrkes eliteidræt. 66 procent af pigerne er således "helt enige" i, at det er bedst, hvis man kan tage en uddannelse under sin idrætskarriere.⁹ Af de øvrige erklærer stort set alle sig "delvis enige", og sammenlagt er 93 procent af pigerne således "enige" eller "meget enige".

Til sammenligning viser andre undersøgelser, at 'kun' 41,6 procent af voksne udøvere i "subeliten" mener, at det er "meget rigtigt", mens 'kun' i alt 79,3 procent finder, at det i en eller anden grad er "rigtigt", at det er bedst, at eliteudøvere kan gennemføre uddannelse eller job sideløbende med idrætskarrieren. Pigerne er således i højere grad end andre idrætsudøvere opsatte på at gennemføre en uddannelse sideløbende med deres idrætskarriere. Tages dette for pålydende, kan en tolkning være, at findes der ikke tilstrækkeligt fleksible uddannelses tilbud, kan der ske frafald af potentielle superatleter, hvilket set fra den stringent idrætslige side er problematisk.

Dette kommer i undersøgelsen blandt andet til udtryk ved, at når pigerne får muligheder for at vælge Team Danmark-linjer, får de bedre mulighed for at udøve deres idræt samtidig, hvorved Team Danmark-linjerne for mange ifølge undersøgelsen udgør et pragmatisk valg. Som en pige forklarede, brød hun sig egentlig ikke så meget om at gå i skole; men i Team Danmark-linjen blev der færre timer, jo længere man kom i uddannelsen, og det havde fået hende til at søge ind.

For andre er det et udtalt ønske om at få en uddannelse, men samtidig det at kunne dyrke sporten, der er styrende. Team Danmark-linjerne gør det derved muligt at indfri forventningerne fra både den idrætslige og den civile sfære, som møder pigerne i deres forløb. Herigennem kan

⁸ Kilde: Spørgeskemaundersøgelsen og Danmarks Statistik (www.statistikbanken.dk).

⁹ Spørgsmål 23 i spørgeskemaet: "Det er bedst, hvis man under sin sportskarriere kan tage en uddannelse eller have et job ved siden af". Se svarkategorier i appendiks.

pigerne nemmere leve op til såvel forventninger om høje træningsindsatser og resultater i den idrætslige sfære som forventninger om at færdiggøre uddannelse og opnå intellektuelle færdigheder i den samfundsmæssige sfære.

Team Danmark-linjerne er således ifølge undersøgelsen med til at gøre gymnasial uddannelse attraktiv for pigerne. Lidt flere piger (39 procent) angiver dog, at de er i gang med normale gymnasiale uddannelser og dermed ikke forlænger deres studietid på grund af deres idrætskarriere. I de kvalitative interview forklarer flere piger, at der er en vis forståelse i deres gymnasier i forhold til forskudte afleveringer, fravær etc., der er resultat af idrætsudøvelsen, og at de dermed alligevel kan indrette deres studieliv lidt efter sporten.

Overordnet set tegner der sig dermed et billede af, at pigerne sætter sig uddannelsesmæssige ambitioner og kun i begrænset omfang vil gå på kompromis med disse ambitioner til fordel for idrætten. Undersøgelsen påpeger dog også, at dette ikke nødvendigvis betyder, at pigerne omvendt er parate til at gå på kompromis med deres idræt til fordel for uddannelsen. I stedet kan konsekvensen være et fravalg af idrætten, da det er utilfredsstillende ikke at kunne præstere det, man gerne vil i hverken den idrætslige sfære eller den civile kontekst. Ifølge undersøgelsen bliver spørgsmålet om til- og fravalg oftest present i forbindelse med overgange (der indeholder både symbolske, men også konkrete forandringer), eksempelvis når der opstår spørgsmål om klubskifter, skader, uddannelsesvalg, eller når piger går fra at være ynglingspillere til at blive seniorer. Set udefra sætter det betydningen af fleksibilitet i centrum, da for stramme betingelser kan gå ud over såvel den idrætslige karriere (i sidste ende ved et fravalg) som kvaliteten af den uddannelse, pigerne opnår.

I forhold til pigernes nutidige tilværelse giver mange piger ifølge undersøgelsen udtryk for, at de på samme måde, som de ønsker at præstere og opnå gode resultater i den idrætslige sfære, også ønsker at præstere i deres uddannelser. Nogle få har valgt at fokusere på deres sport her og nu og udskyder de uddannelsesmæssige præstationer til senere. Langt de fleste ønsker imidlertid at præstere i begge sfærer og kan ikke opstille en entydig prioritering imellem, hvad der er vigtigst:

”Skole er også noget, som helst skal gå godt, selvom man prioriterer det andet meget (...). Det er nogle ting, man skal have til at passe sammen (...). Jeg har da sikkert fået lidt dårligere karakterer, fordi jeg ikke lige har fået det læst (...). Det kan da godt ærgre mig, når jeg så ikke kommer ind på [drømme]studiet, fordi jeg har et lillebitte smule for lavt gennemsnit”.

Af undersøgelsen ses således, hvordan den samtidige satsning på eliteidræt og uddannelse kan medføre frustrationer over ikke at kunne gå helhjertet ind i enten det ene eller det andet, og således optimere sin indsats ét sted:

"Jeg vil gerne enten gøre det ene 100 procent eller det andet 100 procent, jeg kan ikke lide det der fifty – fifty. Men nu har jeg så valgt at gøre det fifty-fifty og så gøre [min idræt] 100 procent bagefter og være mere målrettet på at give det en chance (...). Hvis jeg vidste den holdt hele vejen, ikke at jeg blev nr. 1 i verden, men at jeg vidste, at jeg fik det, der skulle til for at prøve og så se, hvor langt det rakte, så ville jeg gøre det. Nu er det sådan noget lal-lal. For man kan ikke, eller jeg føler ikke, at jeg kan satse på [min idræt] 100 procent og så gå i skole samtidig. Jeg prioriterer mest [min idræt], fordi det er det, jeg synes er sjovest. Men stadigvæk så har jeg skolen lidt i bagtankerne, at det skal gå okay. Så jeg kan få nogle okay karakterer og står med en studentereksamen, som man kan bruge".

De overvejelser, som kommer til udtryk i citaterne, er meget typiske. Pigerne cirkler ifølge undersøgelsen om, hvordan de kan bruge deres ressourcer bedst muligt. I det første citat ærgrer respondenten sig over de magre skolemæssige resultater, som hun opfatter som et resultat af, at hun samtidig har satset på sin idræt. I det andet giver en anden respondent udtryk for, at hun ikke oplever, at der er nogen garanti for at idrætten på længere sigt kan kaste resultater af sig, hvorfor hun vælger at fastholde sit engagement i skolen for dér at opnå nogle resultater, som kan give afkast på længere sigt.

Vurderinger af, hvor ens ressourcer bedst investeres, og ønsket om at en sådan investering skal give et afkast, står ifølge undersøgelsen centralt i mange af pigernes udtalelser omkring dilemmaet mellem uddannelse og idræt. Ved at gennemføre en uddannelse sideløbende med idrætskarrieren ønsker pigerne at opnå en *"helgardering resultatmæssigt"*.

Opsamlende peger undersøgelsen 'Elitekarriere på spil' på fem ting, der er i spil i dilemmaet mellem idræt og uddannelse:

- Pigerne opfatter uddannelse som *meget* vigtigt, og dobbelt så mange går på en gymnasial uddannelse i forhold til befolkningen som helhed.
- Pigerne har svært ved at prioritere mellem uddannelse og idræt og i stedet satser de på begge ting samtidigt. På det konkrete plan opfattes denne dobbelte satsning af mange som problematisk, fordi de har svært ved at få tiden til at slå til og samtidig udtrykker ærgrelse over ikke at kunne satse fuldt ud på én ting.

- Samtidig fremstår den dobbelte satsning imidlertid som en resultatmæssig helgardering for pigerne, hvor investeringen af deres ressourcer giver muligheden for, at et positivt afkast optimeres på både kort og langt sigt.
- Hos flere piger opleves den dobbelte satsning endvidere som et positivt spill-over mellem uddannelse og idræt således, at gode resultater i den ene sfære kan opbygge selvtillid, der også kan have positive effekter i den anden sfære.
- Uddannelse udgør for pigerne et rum, hvor de kan identificere sig med noget uden for idrætsverdenen, og en mulighed for at præstere og opnå anerkendelse og selvtillid for andre aspekter end det sportslige. Dermed fungerer det også som et sikkerhedsnet i forbindelse med tvivl, idet dårlige idrætsresultater bliver nemmere at bære.

I sidste instans kan presset dog blive for stort og resultere i et egentligt fravalg. Derfor forekommer fleksibilitet som et kerneområde at fokusere på.

Fordeling af tid

Helt konkret udspiller dilemmaerne mellem den idrætslige og den samfundsmæssige sfære sig ifølge undersøgelsen også som et spørgsmål om tid. Som tidligere nævnt bruger pigerne meget tid på deres sport, og i nedenstående tabeller er det muligt at sammenligne dette tidsforbrug med pigernes tidsforbrug på andre ting.

	Badminton	Håndbold	Tennis	Bordtennis
Almindelig klubtræning	7,2	9,8	10,8	8,0
Træning i forbunds- og landsholdsregi	3,4	5,2	4,2	9,8
Individuel træning	3,0	3,8	4,2	2,5
Anden forberedelse	0,9	1,7	1,4	1,0
Transport i forbindelse med træning	1,1	2,2	0,5	1,6
Kampe og turneringer	17,2	5,1	8,2	16,0
Møder o. l.	0,8	1,3	0,5	0,7
Andet	0,3	4,8	0,7	0,0
I alt	29,4	28,2	30,1	35,4

Tabel 16: Tidsforbrug på sport i timer fordelt på sportsgren¹⁰

¹⁰ Baseret på spørgsmålene 10 og 12 i spørgeskemaundersøgelsen.

	Badminton	Håndbold	Tennis	Bordtennis
Skole og uddannelse	28,3	25,3	19,5	16,0
Erhvervsarbejde	3,3	6,4	0,8	8,3
Venner	8,4	15,1	6,7	11,3
Familie	12,7	13,0	10,3	21,7
Fester og sociale aktiviteter	6,6	7,6	3,6	1,7
Afslapning	8,1	10,2	6,4	11,0
Anden sport	1,9	3,1	1,0	2,3
Andet	1,5	4,1	2,0	0,0
I alt	66,3	76,5	47,3	72,3

Tabel 17: Tidsforbrug på andre aktiviteter i timer fordelt på sportsgren¹¹

Det fremgår, at skole og uddannelse absolut er det, pigerne bruger det meste af deres resterende tid på ud over sporten. Herunder bruger både badminton-, håndbold- og tennispigerne en smule mere tid på deres uddannelse om ugen, mens bordtennispigerne bruger en smule mindre. Der er dog ikke den store forskel på tidsforbruget mellem uddannelse og sport.

Efter skole og idræt kommer de mere sociale ting, hvor familien for de fleste fylder mest og dernæst venner. Med et samlet tidsforbrug på idræt og uddannelse på gennemsnitligt 59,6 timer om ugen er det dog begrænset, hvad pigerne bruger af tid på familie og venner. Af tabellen ses samtidig, at erhvervsarbejde ikke er særligt udbredt blandt pigerne. For det første har de dårligt tid til det, for det andet bor langt de fleste hjemme hos deres forældre - og får måske noget støtte derigennem - hvorved behovet for erhvervsarbejde ikke er så stort.

¹¹ Bemærk: Da tallene er gennemsnit for besvarelserne af de enkelte punkter, og da nogle punkter er udeladt i nogle af besvarelser, svarer "i alt" ikke nødvendigvis til summen af punkterne ovenfor.

Håndboldøkonomi.dk (2006)

Undersøgelsen af dansk håndboldøkonomi 'Håndbold.dk – fra forsamlingshus til forretning' (Storm og Almlund, 2006) fokuserer på udviklingen i dansk elitehåndbold, der siden starten af halvfemserne har undergået en kraftig professionalisering. Undersøgelsen medtages i notatet her, da den kan illustrere nogle af de konsekvenser en hastig kommerialisering har for udøverne og deres uddannelsesvalg.

Undersøgelsen baser sig på to surveys: en udsendt til spillere og en gennemført i forhold til ligaklubber. Derudover inddrager undersøgelsen omfattende materiale om klubbernes økonomi, samspillet mellem økonomi, seertal og sportslige resultater. I denne sammenhæng fokuseres alene på spillernes forhold.

Professionaliserings udtryk

Professionaliseringen af dansk håndbold kommer ifølge undersøgelsen til udtryk på flere områder. Ud over en generel vækst i antallet af kontrakter over tid konstaterer undersøgelsen også en kontrakttypevanding mod mere professionelle ansættelsesforhold for spillerne. Nedenstående tabel viser således den procentvise fordeling af danske spilleres nuværende kontrakttype i henholdsvis 2002 (kontraktspillerundersøgelsen gennemgået ovenfor) og 2005.¹² Fodbold er indsat som reference.

	Fuldtidskontrakt	Deltidskontrakt	Bibeskæftigelseskontrakt	N
Håndbold 2002	3 %	43 %	54 %	184
Håndbold 2005	22 %	45 %	32 %	202
Fodbold 2002	64 %	21 %	16 %	199

Tabel 18: Fordelingen af spillere efter kontrakttype, danske spillere 2002 & 2005¹³

Som det ses er der sket en udvikling derhen, at 22 procent danske kontraktspillere er på fuldtidskontrakter på undersøgelsestidspunktet mod kun 3 procent i 2002. En pæn vækst på kort tid. Desuden viser udviklingen, at andelen af spillere på bibeskæftigelseskontrakter er faldet, mens andelen af deltidsbeskæftigede spillere er steget en anelse. Der er altså sket en forskydning i retning af fuldtids- og deltidsbeskæftigelseskontrakter, hvilket er en indikator på den stigende professionalisering.

Alder ved underskrivelse af den første kontrakt

En yderligere indikation for professionaliseringen fremkommer, når man kigger på udviklingen i alderen på de spillere, der indgår deres første kontrakt: Den er faldet en smule blandt de danske spillere siden samme opgørelse blev foretaget i 2002.

¹² Undersøgelsen fremstiller tal indsamlet for 2005, men udkom i 2006.

¹³ Opgørelsen af fordelingen af spillere efter kontrakttype i 2005 summer kun til 99 procent fordi enkelte spillere har angivet at have en anden type kontrakt end DHF's standardkontrakt.

Gennemsnitsalderen for underskrivelse af første kontrakt er for kvinder knapt 18 år og for mændenes vedkommende 18,6 år. De tilsvarende tal var i 2002 på henholdsvis 19,1 år hos kvinderne og 20,3 år hos mændene. Tendensen viser altså, at danske kontraktspillere skriver under på deres første kontrakt tidligere end før. For kvinderne svarer gennemsnitsalderen for første kontraktunderskrivelse til alderen blandt kontraktfodboldspillerne i 2002.

Professionaliseringens konsekvenser

En af håndboldøkonomiundersøgelsens primære konklusioner er, at udviklingen i dansk elitehåndbold på bare få år har medført en stigning i tidsforbruget til de rent sportslige aktiviteter og et fald i forbruget til job/uddannelsesmæssige aktiviteter. Det fremgår af de to nedenstående tabeller.

	2002	2005	Forskel
Timer på alm. fastlagt klubtræning	11,5	13,7	2,3
Timer på selvtræning udenfor alm. fastlagt klubtræning	2,4	2,0	-0,3
Timer på anden forberedelse	0,5	0,7	0,2
Timer på transport i forbindelse med træning	3,3	3,7	0,4
Timer på kampdeltagelse	6,1	6,6	0,5
Timer på deltagelse i andre møder	0,3	0,5	0,2
Timer på andre klubmæssige forpligtigelser	0,3	0,4	0,1
Timer i alt på sportslige aktiviteter	24,4	27,7	3,3

Tabel 19: Tidsforbrug på sport, 2002 & 2005, danske spillere

Som det ses af første tabel, er der sket en lille stigning på godt 3,3 timer. Dette forekommer måske ikke af meget, men sammenholdt med et samtidigt fald i tidsforbruget til civile aktiviteter gives en klar strømpil på professionaliseringens konsekvenser.

	2002	2005	Forskel
Timer på uddannelse	14,2	10,0	-4,3
Timer på erhvervsarbejde	15,4	10,9	-4,5
Timer på transport	2,3	1,5	-0,8
Timer i alt på civile aktiviteter	32,0	22,4	-9,6

Tabel 20: Tidsforbrug på civile aktiviteter, danske spillere

Mønsteret ligner generelt udviklingen inden for andre professionaliserede sportsgrene, eksempelvis fodbold og ishockey, hvor tidsforbruget til sport går op, mens tidsforbruget til civile aktiviteter tilsvarende går ned blandt udøverne, når professionaliseringen slår igennem.

Mere generelt fortolket synes den sportslige udvikling med andre ord at fortrænge tidsforbruget på civile aktiviteter, hvorved spillerne i større udstrækning end tidligere står til rådighed for deres respektive klubber i forhold til de rent sportslige aktiviteter. Undersøgelsen gik ikke nærmere

ind i konsekvenserne for det uddannelsesmæssige niveau andet end, at præliminære analyser af data tydede på, at udøverne i større udstrækning end tidligere tager en mellemlang uddannelse i stedet for en lang. Uddannelsesniveaet var bortset fra det stadig højere end normalbefolkningens. At håndboldspillerne generelt er højtuddannede kommer også til udtryk i forhold til de, der har taget en ungdomsuddannelse.

Forlængede forløb

I alt har 78 procent af kontrakthåndboldspillerne, der blev spurgt i forbindelse med håndboldøkonomiundersøgelsen taget en gymnasial uddannelse. Det fremgår desuden af nedenstående tabel, at 46 procent af kontrakthåndboldspillerne, der har taget en gymnasial uddannelse (HF, HTX, HHX mv.) har taget uddannelsen som et forlænget forløb.

	Svarkategorier	Antal	Procent
	ja	75	46,9
	nej	85	53,1
	Total	160	100,0
	System	45	
Total		205	

Tabel 21: Kontrakthåndboldspillere, der har taget gymnasial uddannelse på forlænget forløb eller ej

Af nedenstående tabel fremgår det endvidere, at de 12 procent af kontrakthåndboldspillerne, der på undersøgelsestidspunktet var i gang med en gymnasial uddannelse, var 61,5 procent i gang med uddannelsen på et forlænget forløb.

	Svarkategorier	Antal	Procent
	ja	16	61,5
	nej	10	38,5
	Total	26	100,0
	System	179	
Total		205	

Tabel 22: Kontrakthåndboldspillere i gang med gymnasial uddannelse på forlænget forløb eller ej

Undersøgelsen viser således, at en meget stor del af de danske kontrakthåndboldspillere på undersøgelsestidspunktet enten er i gang med eller har taget en ungdomsuddannelse i form af det forlænget forløb. Derudover kan undersøgelsens resultater ikke bruges til at vurdere, om de forlængede forløb er tilstrækkeligt fleksible.

Evaluering af Team Danmarks støttekoncept (2008)

Evalueringen af Team Danmarks støttekoncept 2005-2008 (Storm, 2008) indeholdt en spørgeskemaundersøgelse udsendt til landstrænere, politisk valgte ledere i specialforbundene, sportschefer i specialforbundene og aktiverepræsentanter (alle specialforbund, der er berørt eller har været berørt af Team Danmarks støttekoncept). Spørgeskemaet indeholdt forskellige spørgsmål, der mere eller mindre direkte kan bruges til at få en aktuel fornemmelse af fleksibiliteten i ungdomsuddannelsesforløbene.

Blandt andet peger analysen af data fra undersøgelsen på, at på grund af den generelle udvikling er der klare problematikker angående kombinationen af job/uddannelse med eliteidræt på trods af, at Team Danmark har medvirket til at sikre mere fleksible uddannelsesmuligheder. Dette er også tilfældet på ungdomsuddannelsesniveau, hvor den fireårige gymnasieuddannelse i forhold til nogle discipliner er kommet under pres:

"Jeg tror, det er blevet bedre, end det har været tidligere (...), men de individuelle løsningsmuligheder er ikke gode nok. (...) Den fireårige gymnasieuddannelse er for så vidt god nok, men vi har bare brug for, at det er endnu mere tilrettelagt på [disciplinen, red.] for dem, der har lyst til det. Og centraliseret. For vi kan ikke vente til, de er færdige med fireårige gymnasieuddannelser med at træne hårdt nok, for så tager det for lang tid at blive god. I den periode er man måske lidt i tvivl om, hvorvidt man bliver god nok. Og når man så ser sine venner og ens omgangskreds stifte familie og få hus, og man selv bor på kollegium, og man ikke har så mange penge, fordi man stadig arbejder for at blive god nok, så er det nemt at falde fra i svinget (...)."

Interessenten påpeger, at det er nødvendigt at lægge uddannelsen, når det passer i forhold til sporten og ikke omvendt. Selvom det forekommer meget udansk, er det ifølge interessenten vejen frem. En anden interessant følger op:

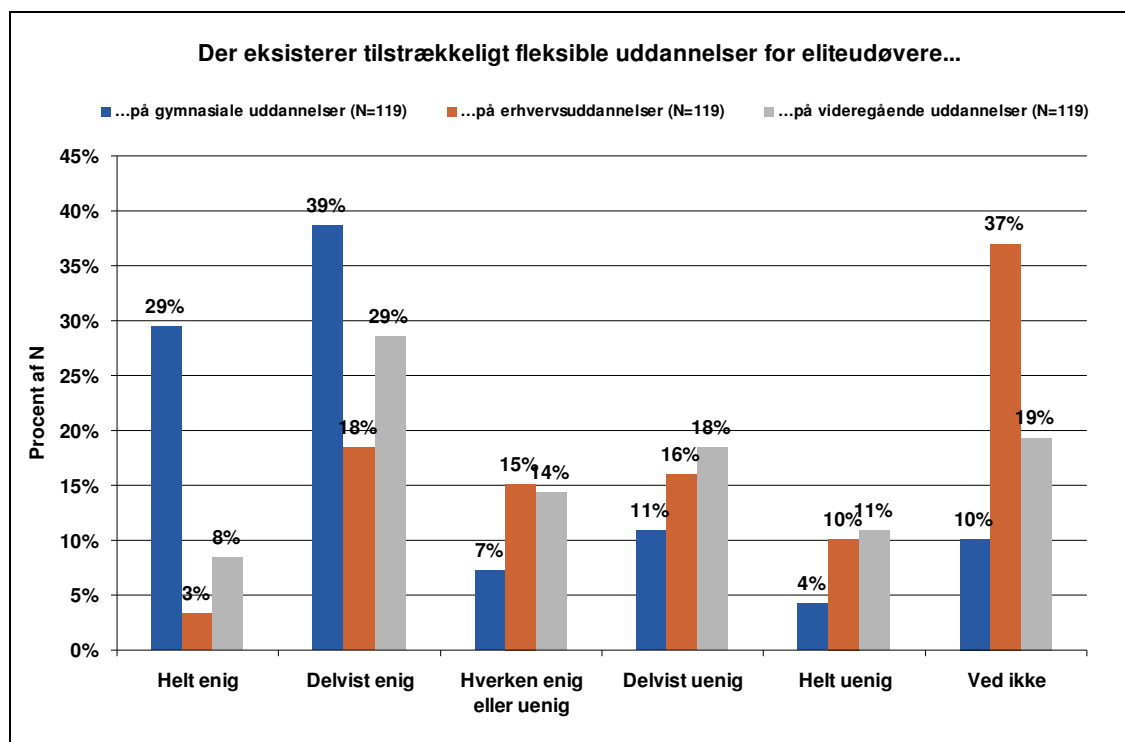
"Vejen frem er at få nogle meget mere integrerede uddannelses- og sportsløsninger. (...) på længere sigt, hvis vi skal blive ved med at matche de andre lande, hvor det bliver mere og mere professionaliseret, så tror jeg, vi er nødt til at have et bedre og tidligere elitearbejde, hvor det bliver kombineret med skole. Fordi det mangler der."

En elitechef i en anden individuel sportsgren peger også på problemer med den fireårige gymnasieuddannelse. I forbindelse med besvarelse af spørgeskemaet skriver vedkommende i en e-mail:

"Udviklings- og fokusområder er blandt andet uddannelse og job. Her mener jeg, at den 4-årige forlængede ungdomsuddannelse trænger til en opdatering. Den har eksisteret i for mange år på tværs af en gymnasierreform, og uden reelle ændringer. - Skal gøres langt mere fleksibel og bedre tilpasset den enkelte udøver, og ikke sådan at udøveren må tilpasse sig systemet. Ligeledes bør den røde tråd fra nu folkeskole og ungdomsuddannelse forlænges, således at TD-godkendte udøvere har den samme rettighed på en videregående uddannelse. Det har de ikke i dag, hvor det er helt op til den lokale uddannelse at tilgodese udøveren."

En aktiv nævner i de kvalitative fokusgruppeinterview, at Kulturministeriet bør presse Undervisningsministeriet, så der kan gives mere fleksible vilkår til eliteudøvere på uddannelsesinstitutionerne.

Spørgsmålet om fleksibilitet på såvel ungdoms- som de videregående uddannelser blev også stillet i spørgeskemaundersøgelsen. Her viser respondenternes svar, at det generelt set er stor enighed om, at der er fleksibilitet på de gymnasiale uddannelser (herunder også HF, HHX og HTX). Som det fremgår af nedenstående figur, svarer 68 procent, at de enten er helt enige eller delvist enige i dette. Heroverfor er der mindre enighed i udsagnene, når det gælder erhvervsuddannelser og videregående uddannelser. Mange markerer også 'Ved ikke' i forhold til fleksibiliteten på erhvervsuddannelser (håndværk, detailhandel mv.).

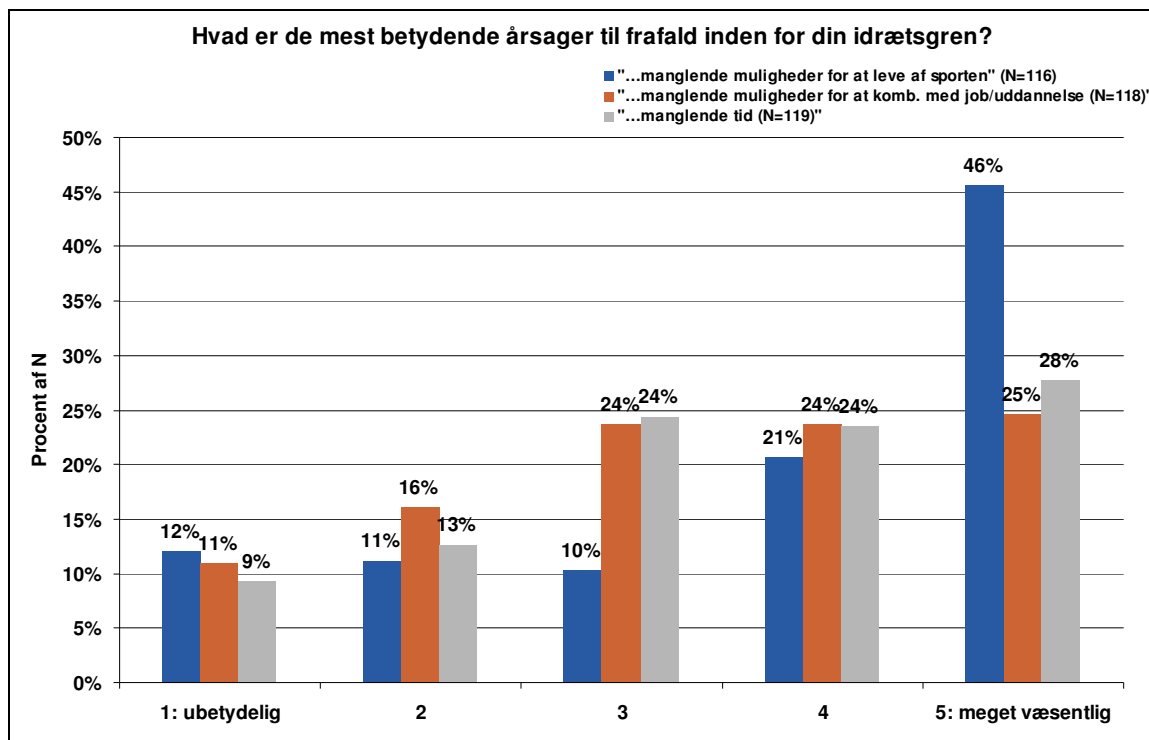
Figur 14: "Der eksisterer tilstrækkeligt fleksible muligheder for eliteudøvere..."

Selvom spørgsmålet ikke er direkte møntet på de forlængede forløb, men på fleksibilitet generelt, indikerer tallene alligevel, at de fireårige gymnasieuddannelser stadig er fornuftige ordninger, men samtidig viser de kvalitative interview i evalueringen, at der inden for nogle discipliner er behov for at kigge på området, da udviklingen internationalt har stillet eliteudøverne under et stigende trænings- og konkurrencemæssigt pres.

Hvad angår de erhvervmæssige og de videregående uddannelser, er der mindre enighed, og sammenholdt med de kvalitative interview er der her klare forbedringspotentialer. Det gælder både konkret, men også på overordnet politisk niveau.

At der er behov for at kigge nærmere på at tilrettelægge mere fleksible muligheder for at kombinere job/uddannelse med eliteidrætskarrieren underbygges endvidere af, at respondenterne i

evalueringens spørgeskemaundersøgelse angiver, at de største årsager til frafald blandt eliteta-
 lenter er 'manglende muligheder for at leve af sporten', 'manglende muligheder for at kombi-
 nere elitekarrieren med job/uddannelse' og 'mangel på tid'. Det fremgår af figuren nedenfor, hvor
 de tre mest betydende årsager til frafald er angivet ved deres relative betydning i forhold til hin-
 anden.¹⁴

Figur 15: "Hvad er de mest betydende årsager til frafald inden for din idrætsgren?"

Således indikerer evalueringen af Team Danmarks støttekoncept, at muligheder for at kombi-
 nere job/uddannelse med eliteidrætskarrieren påskønnes, mens der på den anden side er behov
 for at se på, hvad der yderligere kan gøres.

¹⁴ De øvrige årsager, der blev spurgt til var: "Skader", "Manglende opmærksomhed fra medier og presse", "Utilstræk-
 kelige muligheder for udvikling af udøvernes elitepotentialer", "For stort pres på udøverne", "Manglende eller ringe
 faciliteter", "Sportsgrenens elitemiljø er ikke inspirerende nok" og "Andet".

Sammenfatning

Overordnet giver gennemgangen af undersøgelserne følgende indtryk:

- Danske eliteudøvere klarer sig godt job- og uddannelsesmæssigt
- Danske eliteudøvere er generelt højere uddannet end normalbefolkningen
- Tidspresset i dagligdagen for eliten er højt, idet der trænes og konkurreres meget
- Et gennemgående ønske blandt eliteudøverne er, at mulighederne for at kombinere eliteidræt med job/uddannelse skal være mere fleksible
- Der er idrætsgrensspecifikke forskelle, hvad angår tidsforbrug og tilrettelæggelse af træning og konkurrence, der gør det nødvendigt at overveje, hvilke typer af fleksibilitet, der er nødvendig, eksempelvis i forhold til om udøverne dyrker en holdsport, eller en individuel sportsgren.
- Sportsgrenens professionaliseringsgrad er en yderligere dimension, der spiller ind i forhold til eliteudøvernes forhold
- Køn forekommer ligeledes at have en vis indflydelse for behovet for fleksibilitet, hvis det erklærede mål er at fastholde så mange talenter i eliteidrætten som muligt

Hertil kommer, at det forekommer at være en naturlov, at kravene til træning, konkurrence, tidsforbrug mv. konstant stiger. Det er således interessant, at der blandt de mest fremtrædende ønsker over tid vedblivende fremhæves fleksibilitet, mere tid og flere ressourcer, selvom der løbende er sket forbedringer.

Dette peger på, at der løbende er behov for at se nærmere på justeringer af de forskellige tilbud til eliten således, at disse kan tilpasses den aktuelle situation.

I forhold til de forlængede ungdomsuddannelser synes det således også at være relevant at kigge nærmere på, hvorledes ordningerne fungerer i dag. Dels i lyset af den nye gymnasierform, dels i lyset af nye krav til udøverne.

Litteratur

Bech, S., Storm, R.K., Almlund, A. og Plum, M.: *Elitekarriere på spil - en analyse af pigers elite-tilværelse mellem samfundsmæssige og idrætslige normer*” Bind I & Bind II, København: Team Danmark 2004.

Hansen, P.J. (1995): *Eliteudøvernes vilkår. Undersøgelse af danske eliteidrætsudøveres idrætslige og sociale vilkår.* Undersøgelsesrapport & Bilag 1 og 2. København: Center for idrætsforskning, Københavns Universitet.

Nielsen, K. og Riiskjær Christensen, S. (1983): *Eliteidrætsudøvernes vilkår. Danske eliteidrætsudøveres social, uddannelsesmæssige og økonomiske vilkår samt trænings- og konkurrencebetingelser.* København: Ministeriet for Kulturelle Anliggender.

Nielsen, K., A.G. Nielsen, R.K. Storm (2000): *Den danske subelites vilkår år 2000. Undersøgelse af danske subeliteidrætsudøveres sociale og idrætslige vilkår.* Bind I, II & III. Team Danmark, København.

Nielsen, K., A.G. Nielsen, S.M. Christensen, R. K. Storm (2002): *Kontraktspillere i fodbold og håndbold. Undersøgelse af sociale, uddannelsesmæssige og sportslige vilkår for danske kontraktspillere 2002.* Bind I & Bind II. Team Danmark, København.

Storm, Rasmus K & Almlund, U.: *Håndboldøkonomi.dk - fra forsamlingshus til forretning.* Bind 1 & Bind 2, Idrættens Analyseinstitut, juni 2006.

Storm, Rasmus K. (2008): *Team Danmarks Støttekoncept. Evaluering af støttekonceptet for 2005-2008.* Idrættens Analyseinstitut, København.